Rostocker Dokumentenserver
Dieses Werk wurde Ihnen durch die Universitätsbibliothek Rostock zum Download bereitgestellt.
Für Fragen und Hinweise wenden Sie sich bitte an: digibib.ub@uni-rostock.de

Johann Nicolaus Quistorp

Theses Theologicae

Rostochii: Wepplingius, 1700

http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn742254593

Druck Freier Zugang

RU theol. Jan. 1700
Quistorp, Joh. Nic.

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn742254593/phys_0001
DFG

fol. 1.

Q. D. T. O. M. B. V.

THESES THEOLOGICÆ.

PRÆVIA CENSURA
VENERANDÆ FACULT. THEOLOGICÆ
IN
UNIVERSITATE ROSTOCHIENSI
IN USUM
DISPUTANDI EXERCITIORUM
ADORNATÆ
A

JOHANNE NICOLAO QVISTORPIO,

D. PROFESS. PAST. ET R. MINISTERII
DIRECTORE.
INITIO FACTO MENSE JANUAR. M. DCC.

ROSTOCHII,
Typis JOHANNIS WEPPLINGII, Univers. Typogr.

Bibliotheca Academica Rostochiensis.
1400

Universitäts-
Bibliothek
Rostock

I. N. J. S. N. A.

DISPUTATIO I.

DE

THEOLOGIA IN GENERE.

Thes. I.

VOx Theologiæ κατὰ τὸ ῥητὸν nuſpiam extat in ſacris literis. Gentiles autem dudum ante, qvàm Chriſtus naſceretur, eâ voce uſi ſunt, ut proinde ab Ethnicorum ſacris ad ſacra Chriſtianorum traducta videatur.

2. Theologia rectè à Deo denominatur, qvia (1.) originaliter eſt â Deo (2.) Objectivè de Deo agit (3.) terminativè in Deum fertur. & (4) Effectivè homines ad Deum ducit.

3. Studium Theologicum, ut omnibus ſtudiis cœteris præſtantiſſimum eſt, cui & qvoties incumbitur, Spiritus S. in verbo lecto gratia ſua ſingulari præſens eſt: ita animo ſanctiore, qvàm cœtera omnia meritò tractari debet.

4. Aliud eſt λόγος θεῦ ſ. λόγου θεῦ, Aliud v. λόγος περὶ θεῦ. Illud eſt ipſa S. ſcriptura, Theologiæ, principium, hoc verò Theologia ejus principiatum.

5. Ab Ethnicis Theologi dicti ſunt; Poëtæ, ſacerdotes, Philoſophi *Poëtæ* pudendas ſæpe fabulas de Diis ſuis commenti ſunt. Unde horum Theologia Mythica, Fabuloſa, Theatrica, & ob hiſtorias aliqvando immixtas, hiſtorica dicta eſt: Compendium hujus Poëtarum Theologiæ, *Metamorphoſin* Ovidii, ejusqve Exegeſin Mythologiam Natalis Comitis haud abſurdè dixeris; verùm hæc Theologia, juxta Auguſtinum, neqvitiæ potius Magiſtra, qvàm Theologia vocanda erit. *Sacerdotum* Ethnicorum Theologia per provincias, & Civitates olim recepta, oracula, ſacrificia, haruſpicinas, Auguria, præſertim famoſiſſimam illam divinandi artem complexa eſt, ideoq; Theologia Politica, urbana, Civilis, Myſtica, ejusq; Profeſſores Myſtæ, vel Myſtagogi dicebantur. Licet hæc Theologia ab Ethnicis tanti ſæpe æſtimata ſit, ut nemini citra vitæ periculum contradicere licuerit, qvod de Socrate Martyre illo gentilium, conſtat, meritò tamen ſpernimus, ut ex malo fundamento eductam. *Philoſophorum* Theologia Doctrina eſt de Deo rebusqve divinis â ſapientibus in ſcholis tradita, atque dicta eſt Theologia naturalis, Divina Philoſophia, Pneumatica. Hæc pari cum prioribus loco habenda, vel rejicienda non eſt,

sed velut radius divini luminis, imo fastigium omnis humanæ sapientiæ æstimanda est. Ob ejus neglectum Ethnicos ἀναπολογήτους, & in reprobum tandem sensum conjectos docet Paulus Rom. I. v. 19. & seqq.

6. Considerandæ autem venit Theologia naturalis, vel in Originali suâ integritate, vel in ruderibus & reliqviis. Illo modo spectata erat in Adamo ante lapsum, & consistebat in perfectâ γνωσίᾳ habituali concreatâ; hoc modo verò, sc. in ruderibus & reliqviis, remansit qvidem in naturâ corruptâ post lapsum aliqua notitia de DEO, & lege divinâ, sed languida, imperfecta, ad salutem neqvaqvam sufficiens. Hinc Philosophis ad Ecclesiam venientibus non dicimus: *Hoc* (qvod ratio de Deo nos docet) *falsum vel malum habetis, sed: hoc qui dem verum est, at vobis non prodesset, nisi ad gratiam Christi veniretis*, Augustinus lib. 6. de Baptismo contra Donatum.

7. Studium Biblicum â Theologiæ cultore omni studio, quo nomine & veniat; præferri omnino debet.

8. Theologia supernaturalis s. Revelata, qvæ ex lumine gratiæ oritur, alia est immediatæ revelationis, qvæ per immediatum Sp. S. afflatum ac irradiationem obtigit Prophetis, Apostolis, & Evangelistis, nec amplius in Ecclesiâ expectanda. Alia mediatæ revelationis s. manifestationis s. institutionis. Hæc è verbo Dei revelato & literis consignato hauritur, ac adhuc per D. G. in Ecclesiâ viget.

9. Qvam nos hic exhibemus Theologia non est ἕξις ἐνυπάρκτος, nec *unionis*. Illa enim nemini, nisi Deo Triuni, hæc soli Christo competit; nec *visionis*, hæc enim non hujus, sed alterius vitæ est, ad qvam nostra Viatorum manu qvasi ducit, nec innata & acqvisita naturalis, hanc enim nostra transcendit.

10. Necessaria in Ecclesiâ est non solùm Catechetica, & rudior Theologia, utpote sine qvâ nec Deus rectè cognosci ac coli, nec vita æterna obtineri potest, sed etiam Acroamatica, & accuratior. Illa reqviritur in omnibus Christianis, inprimis vetbi Ministris; hæc v Episcoporum, ac inprimis Doctorum Academicorum, qvi perfectiores informant, propria est.

11. Theologiæ veritas etiam in impio dari potest: sicut non tantum literam; sed verum Christi, & Spiritus S. sensum, præcisa salutari applicatione, ex scripturâ haurire per divinam gratiam potest. Non enim implicat, bonum & perfectum in doctrinâ esse Theologum, qvi fidem Orthodoxam rectè explicare, publicè docere, confirmare &c. potest, licet ratione voluntatis in genere morum qvoad vitam, sive clàm, sive palam malus sit Christianus. Sicut bonus in doctrinâ

Ethicus

Ethicus esse, aliosqve virtutem egregiè docere potest, in qvo ipso virtutum moralium reperitur nulla. Omninò autem pudendum, & res scandali plena est. si pietas à Theologo abest.

12. Dona in Theologo administrantia non semper conjuncta sunt cum sanctificantibus.

13. Immoderata prurigo, novas vel circa doctrinam Theologicam, vel circa scripturarum interpretationem proponendi, propugnandiqve sententias, tanquam scandali pleniſſima â Theologo meritò exulare debet

14. Theologia & γνῶσιν & Praxin respicit æqve principaliter, & rectè dicitur habitus intellectus ἠθικὸς δόγμα Practicus.

15 Finem Theologiæ intermedium judicamus esse hominis ad salutem perductionem.

DISPUTATIO II.
DE RELIGIONE.

1.

NUlla gens est de hominibus neqve tam immansveta, neqve tam fera, qvæ non, etiamsi ignoret, qvalem habere DEUM s. Religionem deceat tamen habendum, h.e Religiosè colendum sciat.

2. Rectè *Lactantius* de vera sapientiâ lib. 4. c. 28. Hac conditione (scribit) gignimur, ut generanti nos DEO justa & debita obseqvia præbeamus, hunc solum noverimus, hunc seqvamur. Hoc vinculo pietatis obstricti DEO religati sumus: unde ipsa Religio nomen accepit.

3. Impropriè & abusivè accipitur vox Religionis (1.) pro Religione falsâ V G Ethnicâ, Turcicâ, judaicâ, qvo sensu agit *Calixtus* in Apparatu Theologico de diversis mundi Religionibus. (2.) pro superstitione s. cultu superstitioso, sic Bellarminus Lib. 2 de monachis c. 2. professionem ordinis monastici appellat religionem, qvæ tamen est mera superstitio. Propriè autem Religio significat veram rationem DEUM colendi, qvæ est una, ut enim una veritas, ita & una ad salutem via, & unica ratio ad DEUM perveniendi. Neutralismns & Indifferentismus in Religione non habet locum.

4. Religionum Syncretismus, aut tolerantia summo studio vitanda est. Fanatica & Religio, qvo magis pietatis specie blanditur, eò severius fugienda est

5. Exercitium Religionis sive publicum, sive privatum debet esse institutum & munitum Authoritate publicâ & civili. Tam enim exercitum Religionis, qvàm devotioni suæ domi privatim vacare, admodum

in imperio nostro est restrictum. Limitationes autem istæ ex instrumenti Pacis Artic. V. VII. & XVII. sunt petendæ, Ita Enthusiastis, & aliis fanaticis, Böhmistis, Chiliastis, nec exercitium Religionis, nec domestica devotio per leges imperii concedi debet. Nec privatum Religionis exercitium, nec domestica, devotio lege concessa, in præjudicium aut contemptum publicorum sacrorum cedere debent.

6. Religio ipsa non qvidem secundum se, professio tamen & exercitium Religionis cadit sub imperium hominis. Hinc patet explicatio communis asserti: Cujus est Regio, illius est Religio. Cujus est regio, illi est vicaria & ministra Dei potestas, etiã in rebus religionẽ attinentibus

7. Qvam vis Religio ad externam felicitatem atqve tranqvillitatem Reipublicæ multùm momenti conferat, nondum tamen Religionem propter Rempublicam, sed potius Rempublicam propter Religionem esse arbitramur. Ipsi Imperatores *Theodosius* & *Honorius* in Epistolâ ad Marcellinum, *Neq; enim*, ajunt, *aliud aut belli laboribus agimus, aut pacis consiliis ordinamus, nisi ut verum Dei cultum Orbis nostri plebs devota custodiat.*

8. Homines in conscientiâ convincuntur lucido Dei verbo: lictoris autem horrido vultu, ad simulationem nonnunqvam coguntur minime ad fidem.

9. Lutherana nostra Religio abs Luthero, primario solennioris reformationis Dei Organo superiori seculo institutæ nomen accepit. Non novam ille formavit, sed â Mose, Prophetis, Christo & Apostolis traditam religionem à corruptelis purgare & reformare strenuè perrexit. Christiana igitur à superstitionibus & abusibus repurgata religio hodie Lutherana appellatur, non ad dissociationem sed ad discretionem.

10. Nulla religio, publica professione hodie â Lutherana separata, cum eadem in fundamento concordat.

11. Tutissima illa est, cùm nullum dogma amplectitur per qvod salvari qvis neqveat, & nullum non dogma in se continet, qvod Deus, Religionis præscriptor & exactorà nobis exigit tanqvam cognitu & creditu ad salutem necessarium. **daß unser Fels nicht ist/ wie ihr Fels. deß sind unsere Feinde selbst Richter /** ut expressit egregiè Lutherus noster illud argumentum Mosis Deut. 32. v. 31. in nostram Religionem optimè derivandum.

12. Pontificia Religio verè salutatur antiqva, Lutherana nova, verum ad eum modum, & in eodem sensu, qvo ab Apostolo Eph 4. v. 22. & 24. Coloss. 3. v. 9. & 10. homo vetus & homo novus distinguuntur.

13. Uti

13. Utinam Excelsi mundi cum *Constantino Augusto* faterentur: *Illud* omnium maximè mihi propositum putavi, ut in sanctissimâ Catholicæ Ecclesiæ multitudine, una fides, una veritas, sincera charitas, & consentiens erga DEUM omnipotentem Religionis cultus servetur.

DISPUTATIO III.

DE

PRINCIPIO THEOLOGIÆ COGNOSCENDI.

1. PRoprium & adæqvatum cognoscendi principium Theologiæ est divina revelatio, sacris literis comprehensa, ex qvâ solâ dogmata fidei probanda, & deducenda.

2. Falsa est Cartesianorum hypothesis (1.) scripturam indigere Philosophicâ expositione, ne falsa censeatur referre: (2.) Certitudinem eandem esse sive ex ratione, sive ex scripturâ oriatur.

3. Fallunt & Falluntur, qvi primum Theologiæ principium statuunt qvidem revelationem; sed â literâ scripturæ separatam, adeoqve lucem internam, in cordibus hominum, inæqvali tamen mensurâ absqve lectione, auditu, & meditatione verbi, accensam. Revelationes non absolutè, sed immeditatè â spiritu aliqvo interno profectas pro statu modernorum temporum repudiamus.

4. De suâ causâ desperare videntur illi, qvi JCtorum statuta planè in alienam rem detorqvere non erubescunt, sibiqve ut patrocinii qvid ex Tit. de Præscriptionibus effodiant, toti allaborant, stæuentes Præscr ptionem longi temporis habere rationem principii in Theologiâ, ita ut ne asserens teneatur probare opinionem suam, verè contra praxin ipsius Christi, & Apostolorum.

5. Non â partibus eorum stamus, qvi parum honorificè de Patribus sentiunt, Auctoritas eorum nobis magna, sed non tanta, ut principium Theologiæ constituere sufficiat. Nec ipsi Patres ut Christiani, ab omni superbiæ typho alieni tantam unqvam sibi polliciti sunt auctoritatem, qvod testimonio Hieronymi Augustini &c. multis probant nostrates. Qvando E. ex Patrum dictis argumenta petuntur, illa habenda sunt non ex primariis, sed secundariis, & minus principalibus, de qvibus ex unico illo & proprio Theologiæ principio, scriptura sc judicandum; neq; ullũ concludendi robur obtinent, nisi qvantum cum eo consentiunt, à qvo si in diversũ abeunt, omnis Collectionis vis in eis protinus exspirat.

6. Multò minus Romani Pontificis fictam infallibilitatem, vel ejus decreta & definitiones pro Religionis nostræ, aut veritatum Theologicarum principio agnoscere possumus.

7. Ut Apostolos symboli Apostolici, formaliter considerati, Authores

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn742254593/phys_0011
DFG

res immediatos statuere non possumus, sic nec faciemus cum illis, qvi Spiritu syncretistico inflati, symbolum Apostolicum ut catalogum adæqvatum articulorum fidei fundamentalium venerantur.

8. Libri nostri symbolici qvidem sub normæ nomine venerantur non verò fidei, sed confessionis de fide: atqve hinc non sunt tanti gradus, & æstimii, ut ut ipsum verbum DEI, faciunt enim ad τὸ ἓν εἶναι, hoc verò ad τὸ εἶναι.

9. Ad multiplicationem certorum symbolorum sine gravi causa deveniendum non est. Exorientibus autem controversiis Ecclesiam distracturis qvæ & alio conatu sopiri non possunt, consultum certè videtur, ut ad imitationem Antecessorum N. pie defunctorum confessiones novæ formentur, qvô ex agro Ecclesiæ falsum ejiciatur.

10. Libri nostri symbolici, æqve ac symbola antiqviora ab erroribus immunes meritò pronunciantur.

11. Præsuppositò hoc, qvod libri symbolici in nullâ re verbo divino contrarientur, in libros symbolicos jus jurandum categoricè præstandum firmiter tenemus. Protrahuntur hâc ratione è latibulis suis vulpeculæ devastationem vineæ dominicæ molientes, frenum injicitur turbonibus, ut pœnas, perjuris constitutas, metuentes, à dissidiis excitandis, erroribus spargendis, & turbando Ecclesiæ statu abstineant, sicqve fidei ac Ecclesiæ unitas Studiosè conservetur.

DISPUTATIO IV.

DE S. SCRIPTURA.

1. OMnes libri S. Canonici non tantùm V. sed etiam N. T. sunt à Deo, sacros scriptores ad scribendum peculiariter movente, conscripti ac proinde scriptura N. T. jussu & voluntate Dei ab Evangestis & Apostolis est consignata.

2. Non loqvitur scriptura ad erroneum Vulgi captum, multo minus ad affectum, & credulitatem vulgi.

3. Omnia & singula, qvæ in scripturâ continentur, non solum per assistentiam & directionem divinam infallibilem literis consignata sunt, sed singulari Spiritus S. suggestioni, inspirationi, dictamini accepta ferenda sunt.

4. Non solum autem res & sententias, sed etiam ipsamet verba & voces omnes ac singulas individualiter Spiritus S. sacris scriptoribus suppeditavit, inspiravit, dictavit.

5. In Scripturâ S. Canonicâ nullum est mendacium, nulla falsitas nullus

nullus vel minimus error sive in rebus, sive in verbis, sed omnia & singula sunt verissima, qvo nomine etiam veniant.

6. Non barbarismi, & soloecismi, sed Hebraismi non pauci sunt in N.T.

7. Unius dicti biblici unus tantũ est genuinus sensus literalis. Sensus v. qvi mysticus dicitur, non tã peculiaris scripturæ sensus est, qvàm unius literalis sensus ad res alias significandas applicatio & accommodatio.

8. Verbum Dei, si ἀκριβῶς loqvi velimus, non tam instrumentum qvàm medium est. Augustana qvidem confessio instrumenti voce utitur, verbumqve Dei instrumentum conversionis vocat sed ut benè notant Theologi Saxonici ὡς ἐν πλάτει, & inprimis, ratione materialis sc. externæ scriptionis, prædicationis, οἰκονομίας s. dispensationis, & ministerii, non autem propriè ratione internæ virtutis Spiritus S. verbo communicatæ.

9 Habet verbum Dei, ex ipsius Dei ordinatione, & voluntate etiam ante & extra usum legitimum, intrinsecam, divinam, & sufficientem, indifferentemqve ad omnes homines vim, & efficaciam ad spirituales & divinos effectus cum gratiosos, & salvificos, tum punitorios, immediatè, verè, ac propriè producendos.

10 Auctoritas S Scripturæ suis ipsismet, κριτηρίοις satis sibi constat, nec vel in se, vel respectu nostri ab Ecclesiæ proponentis auctoritate pendet. Nec Auctoritas N.T nobis Christianis Major est, qvàm V.T.

11. Textus Hebræus V. T. tâm qvoad literas, puncta, qvàm qvoad Verba & Græcus N. T. semper per divinam Providentiam integer & incorruptus conservatus est.

12. Librorum illorum qvi nobis interciderunt, nullus ita strictè dictus canonicus fuit, ut ejus jacturâ Universalis Ecclesiæ canon mancus factus sit.

13. Illos vocamus libros Apocryphos, qvorum occulta est Authoritas, non qvorum Author nos latet.

14. Tentata nonnullorum correctio versionis Bibliorum Lutheri vernaculæ, sive in iis, qvæ aut exigui, aut nullius sunt momenti sive in illis, qvæ sacro textui viciniora videri possunt, non infructuosa tantum est sed, & scandali plena.

15. Interest, ut S. Biblia in linguas vernaculas sive vulgo cognitas transferantur, & publicè prælegantur. Laici & promiscuè omnes ad S Bibliorum lectionem non admittendi tantum, sed & invitandi sunt.

16. Privata sac. literarum lectio & tractatio, ad ædificationem propriam & domesticam instituta, omnibus Christianis communis est

Publica

Publica autem Scripturæ prælectio, sivè interpretatio, ad totius alicujus particularis Ecclesiæ informationem directa, soli Ministerio Ecclesiastico demandata, & propria est, ad hanc enim vocationem legitimam, & solidam eruditionem requirimus.

17. Perspicuitati S. Scripturæ non obstat, quo minus ad eam rectè & salutariter intelligendam illuminatio Spiritus S. requiratur.

DISPUTATIO V.

DE DEO

1. OMnium hominum animis naturaliter insitum est testimonium existentis alicujus Deitatis. Et ex solâ, etiam hujus mundi Machinâ, qui probè animum advertit, cognoscere potest existentiam Dei.

2. Speculativè Atheos non per naturam, sed per excoecationem Diaboli ad tempus dari non judicamus impossibile. Illi tamen, qui Deum verbis & factis abnegant, naturalem ejus notitiam habent. Affusæ tenebræ per malitiam non tollere possunt infusum lumen per naturâ.

3. Notitia naturalis subordinari debet revelatæ, & illi cedere, nec ad salutem procurandam sufficit.

4. Non rectè dicitur, quod DEUS à se ipso sit positivè, quia omnis causa cum effectu distinctionem inferret realem & essentialem, & si DEUS à se esset positivè, tùm ipse fecisset existentiam suam.

5. DEUS etsi definiri non, cum sit infinitus, aliquo modo tamen describi potest.

6. Digna est ingenio Böhmiano Dei descriptio *per æternum nihil*: & æquè tenebrosa sectatorum ipsius interpretatio, quod Deum concipere absque respectu ad creaturam, sit nihil concipere.

7. Verius est illud Augustini, inque natura ipsa fundatum, quò plus Deum cognoscimus, eò plus amamus, quàm illud Fanaticorum: quo plus Deum amamus, plus cognoscimus.

8. Essentia DEI una est simplicissima, & infinita, communis tribus personis & tota in singulis. Quæ non ut genus, aut species, aut totum prædicatur de Patre, Filio, & Spiritu S. sed alio quodam ineffabili, & incomprehensibili modo.

9. Deus non tantũ est nomen potestatis suâ naturâ multis commune.

10. Illi, qui naturâ Dii non sunt, μιμητικῶς tantum aut κατὰ δόξαν tales dicuntur.

11. Nomen יהוה Essentiæ veritatem, independentiam, incommunicabilitatem, æternitatem firmitatem & constantiam DEI designat, ita sibi DEUS appropriat, ut neget ulli alii esse. tribuenda

tribuendum. Hinc affirmamus: Nomen יהוה hucdè positum, hæc arcæ, nec urbi, nec judicibus, nec ulli rei creatæ datur.

12. Angelus, cui hoc nomen datur, unus tantum est, non ex communi ordine Angelorum æstimandus,

13. Nomen אדני in singulari absolutè positum soli DEO competit, ac ipsam divinam essentiam, cum connotatione potentiæ infinitæ notat, Deumqve religiosè venerandum significat.

14. Regula hæc tenenda: ubi nomen DEI nec absolute, vel idiomatibus infinitis limitatum à Spiritu S. usurpatur, summum illum DEUM, limitatum autem attributis finitis nuncupativos Deos notat.

DISPUTATIO VI.

De

ATTRIBUTIS DIVINIS.

1. ATtributa divina ante omnem Intellectus nostri operationem reverâ & propriè sunt in DEO, nec tamen accidentia sunt, nec permodum in hæsionis, aut compositionis de DEO prædicantur, sed sunt ipsa DEI essentia, unde possunt & solent de DEO etiam prædicari in abstracto, ut DEUS est justitia, veritas, vita. Propriissimè de DEO dicuntur, ut cunqve sint incomprehensibilia.

2. Dicuntur multa attributa, non in ipso Deo, & ejus respectu; sed propter distincta effecta in creaturis, & propter captum humanum ad qvem in scripturis loqvens se accommodat Spir. S.

3. DEUS ita in suâ essentiâ est indivisus; ut plures ejudem rationis Deos esse simpliciter repugnet.

4. DEUS ipsa essentiâ suâ infinitâ ubiqve est, nec descensus vel ascensus ejus infert motum localem.

5. Solus DEUS æternus est absqve omni successione. Etsi æternitatem perpetui instantis animo satis concipere non possumus, intelligimus tamen, qvod DEUM temporis successioni obnoxium facere summæ ejus immutabilitati haud conveniat.

6. Derogat perfectioni divinæ, qvi Eum rerum futurarum contingentium infallibilem præscientiam habere negat.

7. An scientiæ simplicis intelligentiæ, & visionis necessariò super addenda alia sit, qvam alii mediâ, alii conditionatâ vocant, disqviritur.

8. Prædictiones DEI sunt certissimæ non verisimiles.

9. Misericordia DEI naturalis, & peccatorum punitio se invicem non tollunt.

10. Nec justitia, nec misericordia naturalis DEUM libertate sua in exigendis pœnis exuunt.

11. DEUS ita sanctus est, ut nullâ ratione, qvemqvam ad pravas actiones incitet, aut compellat.

12. DEUS ita est verus, ut illum deceptorem fingere, impium sit.

DISPUTATIO VII.

De SS. TRINITATE.

1. FIdei Christianæ propria & Celsiora cæteris mysteria duo sunt, alterum SS. TRINITATIS, incarnationis Dominicæ alterum, per qvæ ab omni Infidelium cohorte, Judæis, Ethnicis, Turcis, Anti-Trinitariis &c. secernimur Hinc necessitas credendi dogma de SS. Trinitate tanta est, ut id non tantùm negari, sed etiam ignorari â qvovis sine salutis dispendio neqveat.

2. Mysterium SS. Trinitatis ex naturæ lumine nec indagari, nec demonstrari potest & frustra in gentilium scriptis qværitur.

3. Mysterium hoc in libris V.T tam clarè & perspicuè est propositum, ut Ecclesia illius temporis distinctam trium divinarum Personarum Patris, Filii & Spiritus Sancti in unâ Deitate notitiam ac fidem percipere potuerit.

4. Nulla prærogativa, s. Majoritas, & minoritas inter tres Personas admittenda est. Ordinem originis concedimus, non autem dignitatis

5. Unitas DEI non obstat Personarum divinarum pluralitati.

6. Nomina & Phrases pluralis numeri de DEO in sacris occurrentes, arguunt divinarum Personarum pluralitatem.

7. Pluralitatis Phrasin à sanctis DEI viris ad imitationem Polytheismi gentilis adhibitam esse perqvam absurdè dicitur.

8 Judicamus licitum esse in articulo SS. Trinitatis termino Personæ, ὁμοσία, Trinitatis, & similium adhibere.

9. Definitio Personæ, qva dicitur suppositum intelligens, nec intricata est, nec talis, qvæ intelligi neqveat. Nec potest Personæ termino, â tertio usqve seculo â totâ Ecclesiâ usurpato, infensus esse, nisi qvi ipsi Mysterio Patris, Filii, & Spiritus S. sit infensus, idqve cum Socinianis ex Ecclesiæ eliminatam cupiat.

10 Qvando divinitas opponitur idolis, vel creaturis, tum una Persona nominata non excludit reliqvas ab ὁμοσία Deitatis.

11 Sabellianum prope & falsum est statuere ordinem inter Personas SS Trinitatis esse arbitrarium, adeo ut Pater potuerit esse filius, & Spiritus S. ipse Pater, si Deitate aliter in consilio æternæ gratiæ placuisset.

12. Qvi in operibus ad extra præter differentiam ordinis, qvamcunqve

cunqve operationis inæqvalitatem reſpectu divinam Perſonarum aſſerant, divinæ eſſentiæ unitatem lædunt.

13. Dictum Johanneum de tribus teſtibus genuinum eſt, non ab Hieronymo, vel qvovis alio Arianorum hoſte inſertum.

DISPUTATIO VIII.

De

PATRE, FILIO, & SPIRITU SANCTO.

PAter eſt prima Perſona SS Trinitatis reliqvis Perſonis neqve tempore neq; majeſtate, nec naturâ aut eſſentiâ prior aut Excellentior DEUS ſed omninò Filio ac Spiritui S æqvalis, ac proprius unigeniti Filii JESU CHRISTI Pater.

2. Prædicata de Patre Deitas qvod is ſit ὁ μόνος ἀληθινὸς θεὸς vel ἐκ θεος ex qvo omnia, non excludit veram & naturalem Deitatem Filii & Spiritus Sancti

3. Generatio activa DEI Patris non confert Patri novam Perfectionem, qvæ non ſit in Filio DEI.

4. Generationem filii Dei impropriam eſſe periculoſiſſimè aſſeritur.

5. Nomen Spiritus S. non eſt merè œconomicum ex œconomiâ in humani generis opere redemptionis depromptum, ſed fluit illud ex proceſſione ejusdem Perſonali per æternam ſpirationem, qvæ ſpiratio non tantùm communionem unius eſſentiæ, nudamq; relationem coexiſtentiæ Perſonalis ſed & veram, realem ac inceſſantem, nobisq; qvoad modum incomprehenſibilem unius eſſentiæ divini communicationem dicit.

6. Spiritus S. eſt tertia Perſona SS. Trinitatis, ut Pater & Filius per ſe ſubſiſtens, realiter tamen ab iisdem diſtincta, non nuda proprietas.

7. Spiritus S. ab æterno à Patre & Filio per unam individuſam, & ineffabilem ſpirationem procedit.

8. Scrutinium profundorum DEI, qvod Spiritui S. tribuitur, non arguit ejus ignorantiam, aut ſcientiam imperfectam; ſed dicit ſimplicis intuitus, omnia penetrantis & actiſſimè cognoſcentis, ſcrutinium, qvomodo DEUS ſcrutatur renes & corda.

9. Miſſio Spiritus S. à Patre & Filio, inferioritatem naturæ aut dignitatis non infert.

10 Docuit qvidem olim Athanaſius, Spiritum S ſedere ad ſiniſtram DEI Patris, æqve ut Filium ad dextram Patris. At non convenit nobis in ſublimioribus myſteriis ultra Scripturam S, ſapere, inprimis, cùm in

divinis Christus ipse non secundũ Deitatem dicatur ad dextram Patris sedere sed secundùm humanitatẽ, utpote, qvæ sola exaltationis capax est.

11. Qvi negant credentibus Spiritum S. ipsum sed dona tantum ejus dari asserunt, illustribus Scripturæ testimoniis refutantur.

12. Etiam tempore V. T Spiritus υἱοθεσίας sive adoptionis apud fideles locum habuit, nec potest ille tantùm ad N. T. tempora, restringi.

13. Tres jam enarratæ Personæ sunt ὁμοούσιοι h. e. ejusdem essentiæ, unde illa περιχώρησις essentialis; ut Pater sit in Filio & Filius in Patre & Spiritus S. in utroqve.

DISPUTATIO IX.

De

CREATIONE

1. ERrat graviter Epicurus putans, mundum fortuito Atomorum concursu factum.

2. Creatio cùm sit actio ad extra, communis est omnium trium Personarũ. Cæterum sic creatio tribuenda est SS. Trinitati, ut servetur ordo ac modus in operando; nam Pater creat â se per Filium & Spiritum S. Filius à Patre per Spiritũ S. & Spiritus S. à Patre & Filio immediate creat tres sunt Personæ creantes, sed unus tantùm est creator.

3. Instrumentalis creationis causa nulla est. Siqvidem solo nutu DEUS mundum condidit, nullis adhibitis ministris, vel Machinis.

4. Impellens creationis causa est bonitas DEI, qva affectus fuit ad bonitatem suam communicandam: Ordinatrix est sapientia, secundum cujus præscriptũ DEus egit, Executrix est potentia, qvâ libere est usus.

5. Absurdum est materiam DEO facere coæternam. Materia ex qvâ omnia producta, & in qvam ultimò relabi possunt, est nihilum non privativè sed negativè sumtum, qvod ab intellectu humano, per negationem omnis entitatis consideratur.

6. Cur mundos plures aut esse, aut fuisse, aut fore unqvam credamus? ratio nulla, vel credere, vel opinari compellit. Contra ut unum unicum statuamus, scriptura, jubet, qvæ cum accuratè visibilia opera DEI recenset, nusqvam tamen plurium meminit, adhæc semper mundi unici unicum Servatorem tradit.

7. Mundus initium habet, qvi huic æternitatem adscribunt vel absolute, vel secundũ qvid gentiles nænias divinæ revelationi præponunt.

8. Facilè eorum retunditur curiositas, qvi qværere sustinent sit, DEUS semper condere mundum potuit cùr tam serò condiderit, & anne otiosus fuerit, ante qvam mundus esset? Nam prioris qvæstionis vanitatem

arguit

arguit, qvod si vel millies millenorum seculorum myriadibus antè condidisset, eadem tamen qvæstio supereſſet, De posteriori autè res plana est, qvia ad Dei beatitudinem nihil ex orbe condito accessit, cum sua sibi perfectio fuerit, & regnum. Nec otiosus fuisse dicendus: elegit enim nos in Christo Jesu ante jacta mundi fundamenta;

9. Cartesianis non concedere possumus, qvod mundus sit infinitus.

10. Si simplicitati Scripturæ, qvæ nobis Sacro Sancta esse debet inhærere velimus, credendum omninò erit, aqvas supra cœlestes existere, sidera item moveri, & terram consistere.

11. Cum cœlum DEI & Beatorum I. Cor. II. 8. 9. describatur. Ut incognitum, & melius sit cogitare de cœlo possidendo, qvàm cognoscendo, Temeraria est cœli cujusdam Empyrei fictio & descriptio.

DISPUTATIO X.

De

ANGELIS.

1. NOn ex Gentilissimo derivatum ad Papicolas, & ab illis traductum etiam ad alios fuit, qvicqvid de Angelis diabolo eorumq; potestate in nostrâ Ecclesiâ docetur (ut vult Balth. Beckerus Minister Amstelodamensis,) sed ex S. Scripturâ petitum, qvæ docet existentiam Angelorum, & varias nobis suppeditat apparitiones, & descriptiones.

2. Angelos ante conditum mundum, & hexæmeron Mosaicum creatos esse, non dicitur S Scripturæ conformiter.

3. Pura naturalia Angelorum non sunt abstrahenda â concreatâ eorum sanctitate, & justitiâ.

4. Angeli sunt substantiæ intelligentes, & tum sui ipsius, tum aliarum rerum cognitione, & intelligentiâ qvàm maximè pollent. Non autem cognoscunt multa simul & unâ intellectione, sed distinctè & per diversos conceptus, etiam per discursum, & ratiocinationem, nec secreta cordium cognoscunt à priori, sed à posteriori.

5. Magnas esse vires Angelorum asserimus, qvibus tamen finitos cancellos posuit DEUS in creatione, ut non ipsorum, sed solius DEI infinita sit potentia.

6. Angeli multiplicari non debuerunt ut homines per procreationem, hinc simul à DEO omnes creati sunt, ac certus eorum ab initio numerus est, qvi uti successu temporis non auctus fuit, nec augebitur, ita nunqvam etiam deficiet.

7. Non ullo merito suo, sed ex merâ DEI gratiâ Angeli, cœlestem gloriam adepti sunt.

8. Boni in bono à DEO confirmati sunt, ita ut nunqvam aut excidere, aut labi neqve velint, neqve possint, Deôqve æternum fruantur.

9. Non desinunt esse in Cœlis, qvando à DEO emittuntur ad functiones & administrationes varias in orbe terrarum peragendas, & in specie, cùm ad custodiam parvulorum adhibentur, sunt enim in ἐπόπτῳ statu confirmati, & in mediâ etiam parvulorum custodiâ irretorto intuitu perenniter faciem omnituentis DEI conspiciunt.

10. Distinctio Angelorum in tres Hierarchias, & cujusqve illorum iterum in suos ordines à Pseudo Dionysio Areopagita tradita nullam fidem meretur.

11. Unicuiqve hominum suum certum datum esse Angelum custodem, suum etiam cuiqve provinciæ, temerè, nec satis conformiter Scripturæ Sacræ fingitur.

12. Angeli boni honorandi sunt, & colendi cultu officiosæ dilectionis, cultu societatis & imitationis, cultu moralis reverentiæ, nullo autem modo cultu religioso, & divino; sive ille δουλεία vocetur, sive λατρεία.

13. Mali Angeli non sunt tales ratione Essentiæ, sed ratione actus mali habitualis malitiæ, perseverantiæ & persistentiæ in malo incorrigibili, & propter effectus malos.

14. Tempus & momentum lapsus, qvodqve in specie fuerit primum malorum Angelorum peccatum determinari neqvit.

15. Cognitationes hominum bonas scit Diabolus non à priori, sed tantùm à posteriori, non antecedenter: sed consequenter: malas verò novit, si ipse inspiravit illas, probabiliter autem tantùm novit cogitationes malas, si â carnis suggestione ortæ sunt.

16. Qvi obsessiones, omnes in sacris relatus pro symptomatibus naturalibus habent, Bekkeri vestigiis insistunt. Interim non negandum est, qvosdam morbos obsessioni Dœmoniacæ per qvam esse similes.

DISPUTATIO XI,
DE HOMINE.

HOmo est à Deo conditus non imperiali verbo, ut cœtera animalia, sed familiari Manu, etiam præmisso gratiosissimo illo verbo: *faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram*, ut non per jussionis vocem, sed per dignitatem operationis existeret, qvi ad conditoris sui imaginem fiebat.

2. Materia

2. Materia ex qvâ creationis hominis, respectu corporis Virilis terra fuit, argumentum humilitatis, respectu corporis fœminini, costa Viri, argumentum proximitatis & officii utriusqve

3. Ficto corpore spiravit Deus homini animam, ut ipsius mundi ex contrariis constantis elementis, similitudinem gereret Ut autem finxit Deus corpus hominis abq; manibus: ita inflavit ei Spiritum creatum absq; pulmonibus, Spiraculũ illud vitæ â Deo factum, non ex Deo.

4. Spiritus non est tertia pars essentialis hominis, nec anima rationalis solùm, sed & corpus humanum essentialiter constituunt hominem. Sic homo duabus tantûm constat partibus essentialibus, anima rationali, & corpore organico.

5. Si omnia fuere valde bona condita, qvi E. virium Ἀπραξία & in ordinata ἀπαθμία locum habere potuit, qvam nonnulli defendere audent? Num & illam valde bonam appellabimus, ἀποβίς. Nihil putabant primi nostri parentes velandum, qvia nihil senserunt refrenandũ.

6. Adam omnium hominum primus est, totiusq; per orbem universum generis humani parens In utopia E. qværendi sunt Præadamitæ sive homines, qvi non ab Adamo descendant, & ante Adamum diu vixerint, qvales non ita pridem *Isaacus Peyrerius* de suo cerebro confinxit, novo commento famam captans, ut ille, qvi incendio Dianam Ephesinam absumsit.

7. Primus homo Adam præter nomen speciei, non habuit proprium, sed appellatus est nomine speciei tanqvam proprio, qvia primus fuit & solus creatus.

8. Conjugium primum fuit institutum cùm Eva crearetur; ante E. Adami & Evæ Copulationem, nullum fuit matrimoniũ, nulla generatio.

9. Existimamus totum hominem (instituto Divinitus Conjugio) ex parentibus generari, non immediatè â Deo animam creari, & infundi.

10. Varii sunt respectus, secundum qvos homo in Theologiâ venit considerandus, atqve hinc varios hominis status Doctores designare solent. Nobis cum *Quenstedio*, eorum sententia placet, qvi considerant hominem vel in statu *viæ*, & in domo peregrinationis, vel in statu *Patriæ* & in Domo æternitatis in priori considerari potest iterum triplici modo (1.) in statu nempe integritatis per creationem (2.) in statu corruptionis per peccatum (3.) in statu restaurationis per sanctificationem in sanguine Christi, In posteriori statu consignare, vel in glorificatione, vel in damnatione.

DISP. XII.

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn742254593/phys_0021
DFG

DISPUTATIO XII.

DE PROVIDENTIA.

UTi parens domesticorum suorum curam gerens, eos fovens, alens gubernans dicitur eis προνοεῖν I. Tim V. v. 8. ita qvoq; paterna Dei cura, qva res à se conditas complectitur, providentiæ nomine exprimitur.

2. Qvi providentiam negat, nil causæ habet cur aut Deum credat aut virtuti studeat. Et philosophorum gentilium omnium deterrimos seqvitur, â cæteris sectis plerisqve ideo flagitiosæ impietatis accusato.

3. Omnia licet Deus non immediatè, mediatè tamen & ultimò ex nihilo produxit, adeoqve creaturæ habent esse per participationem ab eo, qvi habet esse per essentiam. Unde ex intrinsecâ rerum creatarum necessitate fluit dependentia earum â Deo, & qvoad esse, & qvoad conservari.

4. Omnia qvæ informantur tàm formâ inamissibili, qvàm formâ amissibili, indigent Dei providentiâ.

5. Ut sol non inqvinatur, licet sordes irradiet; ita nec Deus, cum providentiâ suâ res etiam minimas, & abjectas illustrat: impia vox apud Euripidem est: *Rex mundi magna curat, parva fortuna relinquit.*

6. Conservat Deus res omnes positivè & privativè Positivè: Qvatenus illud esse, qvod in creatione acceperant, perpetuò illis impetit & imperiendo tuetur. Privativè: qvatenus res non destruit aut esse suo privat, cùm ab eo destrui possint. Porro conservat Deus creaturas dupliciter: (1.) cum in corruptibilium, esse ita prorogat, ut ab initio dedit. (2) cum in locum corruptibilum & qvæ corrumpuntur, semper nova individua sufficit, ad Eorum productionem concurrendo, ne aliqva species in principio producta esse definat.

7. Deus agit cum omnibus agentibus Creatis immediatè, immediatione virtutis & suppositi. Deus enim ubiq; essentiâ sua præsentissimus est omni effectui per suam immensitatem & virtus Dei est ipsamet ejus essentia.

8. Res creatas ordinariè ita gubernat summum Nnmen, ut eas proprios motus agere sinat. Gubernatio hæc Dei est liberrima, Vigilantissima, efficacissima, & in perenni actu posita.

9. Ethnici fortunam tanqvam Deam olim introduxeruut, eiq; eas assignarunt partes, ut ea in Mundo regeret, qvæ certas in naturâ causas non habent. Nos res maximas, fortuitas & casuales â DEI providentiâ gubernari, præeunte scriptutâ, profitemur. Et Nobis Fortuna est secre-

ta-

ta qvædam Dei cura ac favor, cujus beneficio hominum consilia & actiones promoventur, injuriæ vindicantur & deflectuntur pericula.

10. Astrologia judiciaria omnibus legibus ex Republicâ Christiana exacta, iniqvissime in Calendariographis toleratur. utut Cometæ, &c. ipso ad spectu suo horrorem nobis incutere, ipse judiciiq; divini super peccata nos admonere & ad pœnitentiam invitare debent, vis tamen aliqva peculiaris & Supernaturalis futura fata significandi iis attribuenda non est.

11. Astris nullum in hominis voluntatem esse influxum necessitantem ex vero docemur, adeoqve in fato Mathematico redarguendo operam collocare frustraneum est. Augustinus hoc fatum fatuum appellat. Fatum Stoicum dicit *Seneca Lib. 2. Nat. Quæst. C. 36. Necessitatem rerum omnium actionumq; qvam vis nulla rumpat.* Adeo ut ne ipse qvidem Deus his adamantinis causarum vinculis sit exemptus, sed ipse unâ cum omnibus aliis & alia omnia cum ipso ad indeclinabiles, immobilesqve rerum eventus necessariò devolvantur. Jure autem merito ille Epicureus apud Ciceronem fatum stoicum *anumfatidicam* dixit.

12. Habet Deus præcipuam curam singulorum, in Cœlis Angelorum, in terris hominum, maximè piorum & fidelium præ omnibus aliis creaturis. Cura illa divinæ beatitudini non repugnat, cum Providentia Dei nullam inferat molestiam, nullam defatigationem. Novit ipse qviescens agere, & agens qviescere.

DISPUTATIO XIII.

DE IMAGINE DEI.

AD imaginem DEI primum hominem conditum esse, ex S. literis novimus, ad imaginem Angelorum non item.

2. Singulariter filius DEI Caaracter & imago Patris dicitur, qvod Patrem adæqvatè referat, qvomodo creaturarum nulla imaginis divinæ capax.

3. Nimis audax est pronunciatum *Bellarmini de Grat. prim. Hom, C. 2.* scribentis: Nos cogi Patrum Autoritatibus, ut addmittamus, *Imaginem* ad naturam, *similitudinem* ad virtutes pertinere; cum tamen Patres hâc in re vari & diversi sint, ut pluribus probavit *Gerhardus* in Loc. Comm. Tom. 2. Loc. De imagin. Dei §. 26. & seqq. Nos potius Scripturam S. seqvimur, ex qva colligimus: qvod imago DEI, ad qvam homo creatus, sit specialis conformitas cum Deo, seu *principalis*, qvæ vel intellectus divam sapientiâ repræsentantis, vel appetitus, aut rationalis, propensione ad bonum, DEI sanctitatem figurantis, & facili executione

DEI sanctitatem adumbrantis, aut sensitivi, harmoniâ cupiditatum,& affectuum cum rectâ ratione DEI αὐταρκείαν, castitatem,bonitatem, integritatem, exprimentis, s. *minus Principalis*,qvæ vel corporis, Dei impassibilitatem, & immortalitatem referentis,vel dominii, Dei potestatem effigientis.

4 Imago illa DEI non est homo, sed in homine.

5. Vir *immediatè* conditus est ad imaginem DEI, Mulier *mediatè* I.Cor.XI.v 7. *Est vir imago & gloria Dei, At mulier gloria Viri est.* Imago Dei prius viro indita, dein dat exemplum ejus,quæ in viro erat, in fœmina expressa,ut ita proximè Vir imaginem Dei referat, fœmina autem proximè Viri, & eâ mediante,Dei.

6. Imago DEI admittere poterat, & reipsâ admisisset gradus, perfectior fuit in viro, qvàm in fœmina. Unde etiam in statu integritatis ordo imperantium & parentium locum habuisset, in blandâ & amicâ directione, & gloria prompti obsequi consistens.

7. Fuit utiqve justitia Originalis Dei donum, non autem tale,qvod instar externi cujusdam Ornamenti naturam hominis, pugnâ superiorum & inferiorum languentem, texerit, sicut egregia vestis leprosum Corpus: sed fuit intrinsecum totius naturæ in Adamo ornamentum, & concreata vis ac facultas. Creatus dicitur homo ad DEI imaginem: E. in ipsâ creatione & per ipsam creationem ipsius natura ad hanc dignitatem evecta est.

8. Qvæ Adamus de conjuge suâ dixit in statu integro, non sunt talia, qvæ qvivis stupidus scire potuisset

9.Impositio nominum animalibus facta,si maximè nonnisi sensualê differentiâ respexit,insignis tamen in homine ingenii argumentum est.

10. Sacrificia in statu integritatis locum non habuissent.

11. Arboris vitæ usus, æqvæ ac reliqvorum alimentorum non arguebat internum in homine moriendi principium, nisi ab externo remedio impediretur.

12. Arborem vitæ, & arborem scientiæ boni & mali â Diabolo ita cognominatas fuisse, â fallo iisdem adscripto effectu, ut olim eruditissimi Viri senserunt, ob simplicitatem literæ probabile non est.

13.Homo,postqvam supercœlestis opificis imaginem amisit,terreni similitudinem assumpsit,rectè inqvit Basilius in Ps.48.

14. Deus Angelos custodes cum bifido & flammeo gladio post hominis lapsum Paradiso apposuit, ne homo inde ejectus, ejusqve posteri in Paradisum terrestrem redirent,& arbore vitæ abuterentur,& ut

per

per hoc spectaculum de peccato suo, & irâ DEI adversus peccatum commonefierent, ac loco terrestris ad Paradisum Cœlestem anhelarent.

DISPUTATIO XIV.

DE PECCATO IN GENERE, & PECCATO ORIGINALI IN SPECIE.

1. Discrimen est inter doctrinam de peccato, qvam Sp. S in verbo Dei patefecit, & inter notitias naturales s. disputationes philosophicas de Vitiis. Norma cognoscendi de qvalitate peccati est solum verbum DEI revelatum.

2. Nonnulli severitatem qvidem DEI stupent, ob unius pomi esum omne genus hominum damnantis; verùm ex philosophiâ Morali jam constat, circa vilissimum sæpe objectum enormiter peccari. Et qvi rem rectius expendunt, in primævo illo peccato singula Decalogi præcepta graviter violata probant.

3. Causa ob qvam DEUS lapsum Adami imputat Posteris, justitia ejus est, non purum DEI arbitrium.

4. Deus causa peccati neqvaqvam censeri potest, non physica, ut qvi nec malum inspirat, nec infundit, nec facit. Nec Ethica, qvippe qvi nec imperat, nec svadet, sed prohibet & punit: Nec per accidens, destrueretur enim sic absolutissima DEI simplicitas, ac tolleretur DEI perfectio & scientia. Permittit nonnunqvam DEUS hominem peccare, non autem homini peccatum permittit.

5. Impropria, nec unqvam imitanda, imo in Deum iniqva qvorundam locutio est, Deum peccata peccatis punire.

6. Mirandâ brevitate veram & propriam peccati rationem exprimit *Johannes* I. Epist. c. III. v. 4. dicens peccatum est ἀνομία.

7. Dari peccatum originis, nonnisi ex lumine Revelationis constat. Conceptio Davidis non magis qvàm cujusvis alius peccato inqvinata fuit. Nec patiuntur verba Davidis Ps. 51. v. 8. sensum hyperbolicæ exaggerationis.

8. In Peccato Originis præter Christum omnes omnino homines & ipsa B. Maria Virgo concepta est.

9. Qvamvis per peccatum originis tota substantia hominis miserabiliter corrupta sit, non tamen dictum peccatum est ipsa hominis substantia, sed accidens qvoddam, naturæ humanæ per totam vitam tenacissimè inhærens.

10. Ob solum peccatum Originis damnari aliqvi potest ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας θάνατος.

11. Non peccatum O. formaliter consistere in nudâ privatione, sed simul aliqvid positivi includere, inculcamus adductum scripturæ, qvæ nobis peccatum fistit ut positivum qvid, dicitur enim macula, Concupiscentia Gal. V. v. 17. inimicitia adversus Deum Rom. VIII. v. 7. malum inhabitans Rom. VIII. v. 17. &c. qvæ omnia positivæ qvalitates sunt, ex qvibus constat hic aliqvid Positive adesse.

DISPUTATIO. XV.

DE PECCATO ACTUALI, ET IN SPIRITUM S. AC FILIUM HOMINIS SPECIALITER SIC DICTO.

1. INnumera peccatorum actualium soboles, originalis peccati matrice concepta, pravæ concupiscentiæ obstetricatu, in lucem editur. Ex hocce fonte venenato, & radice amarissimâ procedunt omnis generis peccata, Malæ arboris fructus pessimi.

2. Fanaticis persvasionibus annumeramus opinionem illam, quod in Regenitis perversæ inclinationes freqventibus exercitiis ita debilitentur, ut motus earum raro â regenitis sentiantur Somnium & de perfectione juxta legem, & sanctitate qvâdam Angelicâ ad qvam in hâc vitâ pervenire possumus, explodendum omnino est.

3. Nomine peccatorum actualium comprehenditur peccatum Omissionis; qvamvis omisso est actus debiti negatio, tamen plerumque conjunctum habet actum contrarium indebitum.

4. Opinio illa, qvod qvædam peccata sint suâ naturâ venialia, ac tam minuta, ut non sint contra legem, vel morte digna, ut Pharisaicum commentum â Christo repudiatur *Matth.* V. 5.

5. Qui negant in infantes, lac maternum adhuc sugentes, verè & propriè dicta peccata actualia cadere, & ab illis commitii, contradicunt Script. S. *Genes.* VI v. 5. & Cap. VIII. v. 21. ac precibus Ecclesiasticis in Baptismo Infantum in Ecclesiâ nostrâ usitatis: Wir bitten dich durch dieselbe deine grundlose Barmhertzigkeit/ du wollest diesen N. gnädiglich ansehen/ &c. daß durch diese heilsame Sündfluth an ihm ersäuffe und untergehe/ alles was ihm von Adam angebohren ist/ und er selbst darzu gethan hat.

6. In Renatis est peccatum verè tale contra legem pugnans: Interim in iis non dominans.

7. Unum à Christo statuitur peccatum irremissibile, Peccatum sc. *in Spiritum S.* terminativè, de qvo rectè pronunciat *Augustinus* Serm. II. de verbo Domini: qvod DEUS exercere nos voluerit difficultate qvæstionis de hoc peccato, cum in omnibus Scripturis S. fortè nulla major, nulla difficilior inveniatur.

8. Qvam

8. Qvamvis lex non habeat notitiam Christi ex se, tamen accipit notitiam ex collustratione Evangelii, & sic peccatum in Spiritum S. est ἀνόμια.

9. Peccatum in *Spiritum* S. est veritatis Evangelicæ πρώτως Legalis δευτέρως agnitæ abnegotio, vel secundum totum, vel secundum aliqvã ejus partem, profecta ex odio s. radice, facta ab homine indurato & obstinato, sponte ἑκουσίως s. ex destinato proposito, cum truculenta ejus oppugnatione, & hostili, sive ore, sive corde conceptâ, contra accusantẽ conscientiã, cum blasphemiâ & impœnitentiâ finali conjuncta.

10 Male concludunt nonnulli ex Marc. 3 v. 29. Peccatum in Spiritum S. illud tantum esse, qvo opera miraculosa, â Christo virtute Spiritus S. parata, Diabolo adscribuntur.

11. Cum peccatores in Spiritũ S. omnia media conversionis & salutis rejiciunt, itaqve etiam peccatum ejusmodi sit remissibile.

12. Putamus quod pro peccatoribus in *Spiritum S.* non sit orandum, quando nobis constat, quod tales sint.

13. Matth. XII. v. 32. & Luc. XII. v. 10. mentionem facit Salvator noster & blasphemiæ s. peccati in Filium Dei, qvæ est doctrinæ Evangelicæ aut nondum agnitæ per ignorantiam oppugnatio, aut agnitæ ex infirmitate & metu periculi, sine ullâ tamen blasphemiâ, abnegatio.

14. Dicitur hoc peccatum irremissibile, quod remitti possit propter absentiam συνδρομῆς & concursus reqvisitorum, peccato in *Spiritum* S. à priori essentialium.

DISPUTATIO, XVI.

DE LIBERO ARBITRIO. sive VIRIBUS HUMANIS.

1. QVæstio de libero arbitrio, ut rectè ait Augustinus *LI.* de gratiâ Dei contra Pelag. c. 47. & lib. 4 contra Jul c. 8. ubi de arbitrio voluntatis & Dei gratia disputatur, ita difficilis est ad discernendum, ut qvando defenditur liberum arbitrium, negari Dei gratia videatur; qvando autem asseritur Dei gratia, liberum arbitrium putetur aufferri.

2. Titulis Liberi arbitrii ortum habet ex Philosophia Platonicâ cum enim Stoici fatalem omnium actionum necessitatem statuerent, Platonici sese opposuerunt & libertatẽ arbitrii nimis extulerunt. Cumq; Patrum nonnulli ante conversionem Platonicæ Philosophiæ addicti fuerunt, inde factum, ut post conversionem terminos philosophicos sæpe retinerent & ad dogmata fidei accommodarent, inter qvos etiã

fuit titulis liberi arbitrii, jam Ecclesiasticus factus; & primùm, sensu dextro, intellectus de *libertate civilibus* sed postea à Pelagio siniſtrè acceptus & ad asserendam libertatem in spiritualibus malè detortus.

3. Non sunt tolerandæ propositiones & synergistarum: acto prædicationis fundamento posse hominem aliqvid, qvanqvam languidum & modicum, ad conversionem suam conferre, & majoris voluntatem esse συναιτιον Conversionis, & Rathmanni: In naturâ hominis lumen esse, ex qvo conversio profluat & Dreieri, Hominem libere converti. Qvæ omnia castigantur à Paulo Philipp. 2. v. 3.

4. Lutherum ob nominis *Liberi arbitrii* in *servum arbitrium* mutationem, sine omni causa sugillant Papicolæ: *servum* enim optimo jure nuncupatur, respectu conversionis, qvippe ad qvam homo suis viribus neqve se præparare, neqve efficienter concurrere potest, ac innuitur dicto Christi Joh. VIII. v. 34. & Pauli Rom VI. v. 20 accedit & Augustinus, qvi jam olim ante Lutherum eandem arbitrio appellationem variis in locis tribuit.

5. Qvatuor sunt status liberi arbitrii (1.) ante lapsum in naturâ integrâ (2.) post lapsum in naturâ corrupta ante renovationem (3) post reparationem naturæ lapsæ per Filium Dei, & renovationem per Spiritum S. & (4) post glorificationem ubi nulla erit infirmitas. De secundo statu recte & vere dicitur. Qvod voluntas in conversione se merè habeat passive. Imò potius asserimus nullas liberi arbitrii vires in spiritualibus hominem habere per naturam, ut ne qvidem habeat potentiam passivam, conversionis gratiam admittendi. Rom. 8. v. 7. De tertio verò certum est, in eo voluntatem non esse otiosam.

6. Mens non renati est obtenebrata, voluntas autem Deo inimica, peccati serva, imo in peccatis mortua, unde opus est illuminatione mentis, & renovatione s. conversione voluntatis per Sp. S. qvæ renascentia est opus non minoris virtutis, qvàm creatio, id circo eidem utrumqve adscribendum:

7. Totum ministri Ecclesiæ officium & dona, qvibus illud administrat, est à gratia, non à naturâ, si maximè minister sit irregenitus.

8. Objectum Liberi arbitrii est Lex divina, cujus opera alia sunt interna, externa alia. In priori tabula Deum, in posteriori proximum respiciens: utrobique tam intensivè qvam extensivè omnia debent esse perfecta. Homo autem nec ante regenerationem, solis naturæ legibus, præcepta Dei facere, nec post eam, legem Dei perfectè observare, atqve implere potest.

9. Ni

9. Nil absurdi tentat Deus, cùm exigit ab homine, qvod is præstare neqvit. Nec æqve facilis est homini conversio ad Deum, ac fuit ab illo aversio. Neq; qvisqvam hodie est, qvi naturaliter seriam voluntatem habeat Præstandi ea', qvæ Deus jubet.

10. Doctrina hæc de servo arbitrio non repellit hominem â Conatu aut amore virtutis, multò minus desperatis eum vitiis immergit.

11. Veteres Doctores in hoc articulo interdum incommodè, & extra certamina sæpe securiùs locuti sunt.

DISPUTATIO, XVII.

DE BENEVOLENTIA DEI UNIVERSALI

1. DEUS â parte sui voluntate antecedente, & Ordinatâ omnium & singulorum hominum salutem vult.

2. Particularismus fœdum monstrum est, qvocunqve modo pingatur, & coloretur.

3. Vocatio hominum ad Ecclesiam ex Primâ Dei intentione est Universalis, & præcepit Christus Discipulis suis, ut Evangelium prædicarent omni creaturæ. Mandatum illud fideliter in rem fuisse collatum ipsi Apostoli testantur. Sonum Apostolorum exiviſſe in omnem terram, inqvit Apostolus Rom X. v. Evangelium pervenit in totum Mundum, & fructum profert Colos. v. 18. 6.

4. Vocatio Dei per verbum ad Ecclesiam est Universalis, licet vocationis gratia sit valde inæqvalis, Gratia omnis. Adeoqve & Vocationis est qvid indebitum, habetqve suam mensuram, qvam justas habere causas censemus, etsi non semper satis nobis cognitas, ac perspectas. Referri istud debet ad inscrutabilia Dei judicia, qvæ non possunt non esse justa, & ad sapientiæ ejus inpervestigabilem abyssum.

5. Fundamentum benevolentiæ hujus universalis divinæ est interventio Filii Dei; hinc dicitur nobis gratia data in Christo Jesu ante tempora secularia 2. Tim I. v 9.

6. Distinctio voluntatis Divinæ, qvâ Deus vult hominum salutem, in antecedentem & consequentem, qvarum illa est intentionis, hæc executionis, illa tendit in hominem ut hominem, hæc ut modificatum σχέσει vel fidei, vel incredulitatis; & in Scriptura S. in antiqvitate suum habet fundamentum.

7. Voluntas vocationis & conversionis non est tantum externa sed & interna, non signi tantum, sed & beneplaciti, non ἀργὸς, sed ἐνεργητικὴ conjuncta non tantum cum actu oblationis; sed & cum affectu collationis,

8. Con-

8. Conficta distinctio est Calviniſtarum inter voluntatem legislatoriam, & decretoriam, quæ justum sanctumque in Deo affectum penitus evertit.

9 Efficacia divinæ gratiæ non consistit in vi quâdam irresistibili.

10. Nec Deus ex æquitate tenetur hominem lapsum vocare ad fidem, eique vires sufficientes conferre.

11. In Excessu peccavit Mich: Molinosii pietas, cum si alicui revalaretur, Deum ipsum absolutè damnare velle, eidem injunxit, ut voluntati divinæ etiam usque ad æternam damnationem se resignaret. Impium enim est, rem tam injustam & horridam de Deo vel cogitare.

DISPUTATIO XVIII.

DE BENEVOLENTIA DEI SPECIALI PRÆDESTINATIONE FINALITER CREDENTIUM AD VITAM ÆTERNAM, ET DE REPROBATIONE.

1. DOgma de prædestinatione nec totum nec quoad aliquam sui partem ita supprimi debet, ut omnes de illâ disputationes, tanquam non inutiles tantùm, sed & pernitiosæ, ex Ecclesiâ proscribantur.

2. Electio & prædestinatio unum idemque denotant; neque enim cum priscis nonnullis facimus, prædestinandi vocem ad reprobos extendentibus, quæ acceptio in SS. literis non fundatur.

3. Propriè & Biblicè loquendo non omnes & singulos homines; sed paucos ad vitam æternam elegit Deus, credentes nimirum in Christum, & in fide illâ ad finem usque vitæ, perseverantes. Quantus sit hic numerus soli Deo constat, ex SS. novimus, in ordine ad reprobos exiguum esse.

4. Gentilium infantes electos esse, probabile non est.

5. Decretum Prædestinationis; ultimatè sumtum non est â causa extra Deum impulsivâ absolutum; sed intuitus meriti Christi, â nobis apprehensi, sub ratione causæ meritoriæ impulsivæ decretum Electionis antecedenter ingreditur.

6. Bona opera sunt notæ Electorum, non Electionis causa.

7. Cùm Electio non dependeat â Stoicâ & fatali qvâdam necessitate nec ex absoluto aliqvo decreto; Sed (1.) ex Consilio Dei æterno firmo & immoto (2) ex infallibili fidei perseverantis scientiâ, inculcamus, quod ad æternam salutem Electi Electione suâ excidere, aut perire neqveant.

8. Possunt autem Electi per peccata mortalia & proæretica Spiritum

ritum S. excutere, ac fidem & gratiam ad tempus totaliter amittere, non verò finaliter.

9. Decretum reprobationis non est absolutum, sed conditionatum, factum secundùm præscientiam finalis incredulitatis.

DISPUTATIO. XIX.

DE CHRISTO INCARNATO.

1. FUndamentum Ecclesiæ ac Religionis Christianæ unicum & immotum est Filius Dei Dominus, & Redemptor noster Jesus Christus. In Cujus verâ agnitione, & fide æterna beatitudo, & salus nostra potissimum sita est.

2. Maximum omnium opus Dei, maximèque admirandum, quod multò magis omnes Angeli, quàm ipsam rerum creationem obstupescunt, & cujus consideratio præcipua erit, & tamen inexhausta cœlestis Ecclesiæ sapientia, *est conceptio s. incarnatio Filii Dei*, quæ est miranda & ineffabilis unio duarum naturarum, Divinæ Filii Dei, & Humanæ ex substantiâ Mariæ Virginis assumptæ, ita ut sit una persona Jesus Christus, Mediator ac Emanuel, æterno Deo Patri, & nobis hominibus ὁμοούσιος.

3. Deum in conceptione Christi adjecisse id, qvod ex parte Viri ad producendam prolem requiritur, impurum commentum est.

4. Hypostasis τοῦ λογοῦ facta est carnis hypostasis, qvæ inde dicitur ἐνυπόστατος, h.e. in Personâ Filii Dei (non in se ipsa) subsistens.

5. Sicut Caro per unionem in λόγῳ non extra, sic λόγος est per unionem in Carne non extra. Quicunque igitur dicunt, hanc carnem subsistere extra τὸν λόγον vel τοῦ λόγου subsistere extra hanc suam carnem, illi personæ unitatem, qvantum in ipsis est divellunt, quicqvid etiam prætexant.

6. Facta est unio duarum in Christo naturarum, non transmutatis, aut corruptis naturis, ut elementa in mixtis uniuntur, nec per conversionem, nec κατὰ κρᾶσιν, ἢ σύγχυσιν, ἢ συναθροισμὸν ἢ πρόθεσιν ἢ χέσιν, ἢ κρᾶξιν &c. in qvibus modis omnibus, compositum nulli eorum, ex qvibus componitur, consubstantiale est, nec appellationem eorum retinet: non κατ' οὐσίαν, sed ὑποστάσεως; ita præterea ut ambæ in Christo naturæ, unam tantùm Personam, Christum constituant.

7. Minus propriè locuti sunt nonnulli, qvi hominem à Filio Dei assumtum esse dixerunt.

8. Nulla causa veniendi fuit Christo, nisi ut peccatores salvos faceret: tolle morbos, tolle vulnera, & nulla erit causa medicinæ:

9. Cum omnia vaticinia de *Messiâ* exactissimè conveniant *Jesu* Salvatori nostro, hinc firmiter colligimus, illum verum promissum Messiam esse.

10. Ut Quackorum quorundam Insania, omnes de Christo historias in meras allegorias sub pietatis specie transformans, plane detestabilis est; Sic laudanda è contra eorum industria, qui Christum totius scripturæ nucleum, etiam in V. T. ubicunque argumenta probabiliora id permittunt, studiosè quærunt, & detegunt.

11. Christum Davidis Filium non tantùm legalem, sed utiq; naturalẽ fuisse, ex ejus prosapiâ revera ortũ, testimonia S. Script. sat comprobant.

12. Locutio qvorundam Calvinianorum: *Christus est Massæ Adamiticæ corruptæ particula*, merito impietatis castigatur â Theologis orthodoxis.

DISPUTATIO XX.

DE COMMUNIONE NATURARUM, ET COMMUNICATIONE IDIOMATUM.

CUm duæ in Christo naturæ ἀσυγχύτως καὶ ἀτρέπτως καὶ ἀδιαιρέτως unitæ sint, ita ut non unam naturam ex duabus confusam, sed unam tantum Personam constituant, seqvitur etiam naturarum communio, seu κοινωνία in concreto talis, ut verissimæ sint propositiones: Filius hominis est Filius DEI vivi. Christus homo est verè & naturâ DEUS. Christus Filius David est JEHOVA in Excelsis &c.

2. Prædicationes, qvæ ex communicatione naturarum resultant, Personales, non sunt identicæ, non essentiales, nec accidentales, vel Paronymicæ, nec ad ullũ prædicandi modum logicum exactè reducibiles; sed inusitatæ (non in Theologiâ, sed in circulo Philosophico) non tamen verbales, aut impropriæ; sed reales atqve propriæ, uti & ipsa unio est.

3. Proprietates suas divinas s. infinita ἀϊδιότητα τοῦ λόγου carni assumptæ realiter communicavit.

4. Rectè dicitur, omnia attributa divina esse Naturæ H. communicata, item qvædam, item nulla. Omnia communicata sunt qvoad inhabitationem & possessionem. Qvædam saltem qvoad immediatam prædicationem & enunciationem. Nulla sunt communicatâ, qvoad è subjecto in subjectum transfusionem.

5. Certi & diversi gradus communicationis idiomatum dantur. Qvæstio autem de numero graduum, vel generum communicationis idiomatum

matum non ad fidem, ejusqve constitutionem; sed ad methodum docendi pertinet, hinc alii duo, alii tria, alii qvatuor idiomatum genera numerant. Mediam sententiam nos tenemus.

6. λόγ☉ Carni assumptæ omnipotentiam i.e. potentiam infinitam ac verè divinam realiter communicavit; sic ut illa ab hâc non extrinsecè saltem, sed qvàm maximè intrinsecè denominetur.

7. Sic & Filius DEI carni, personaliter sibi unitæ, infinitam suam scientiam, qvam omniscientiam vocamus, verè communicavit.

8. Carni assumptæ & λόγος Majestatem omnipræsentiæ suæ verè communicavit; sic ut caro Christi in regno præsentiæ præsens sit omnibus creaturis, tam in cœlis, qvàm in terris, præsentiâ non virtuali tantùm, sed & substantiali.

9. Potestas & virtus vivificandi divina & infinita Christo secundum carnem etiam communicata est, qvâ omnem vitam naturalem, spiritualem & æternam, in regno potentiæ, gratiæ & gloriæ & conferre potest, & actu confert.

10. Una numero adorabilitas τοῦ λόγου H. Christi naturæ, qvoad non possessionem tantùm; sed & usurpationem verè competit; Sic ut totus Ἰησοῦ Χριστ☉ totaliter consideratus secundùm N. non tantùm D. sed & H. uno actu adorationis divinæ religiosè sit colendus.

11. Temerè & absurdè negatur, Christum in diebus carnis fuisse adoratum & â discipulis pro DEO agnitum.

DISPUTATIO XXI.

DE OFFICIO CHRISTI MEDIATORIO.

1. EUm in finem Filius DEI humanam naturam in tempore assumpsit, sibiqve personaliter univit, ut secundùm utramqve naturam opus Mediationis, & redemptionis perficeret. Non autem Metaphoricè & analogicè, sed propriè omninò Christus noster mediator est.

2. Unicus noster Christus & redemptionis & intercessionis mediator. Nec B. virginem, aut qvemvis alium habet in officio hoc socium.

3. Qvamvis nonnulli duplex officium Christi faciant, Propheticum sacerdotali includentes, malumus tamen tripartitam distinctionem retinere, atqve inculcare, qvod officium Christi sit triplex, propheticum, sacerdotale, & Regium.

4. Christus non est Rex mundanus, neqve talis futurus est ante finem mundi.

5. Munus propheticum Christi consistit generaliter in voluntatis divinæ annunciatione, specialiter in plenariâ doctrinæ Evangelicæ expositione, & verâ interpretatione.

6. Officium Christi sacerdotale non ratione tantùm, sed re ipsa â Regio differt.

7. Christus unico sacrificio pro omnibus totius mundi, & originali, & actualibus peccatis satisfecit, ut nullâ reiteratione ejus opus sit. Et satisfecit non tantùm pro peccatis, sed & omnibus peccatorum pœnis tàm temporalibus, qvàm æternis.

8. Fallò dicitur satisfactionis Christi nec rem, nec nomen in sacris literis extare.

9. Pretium Redemptionis nostræ, qvo Christus justitiæ divinæ satisfecit, formaliter est tota Christi obedientia, non illa tantùm, qvam patiendo, sed etiam illa, qvam agendo præstitit.

10. Mors Christi in ara crucis ipsum sacrificium, non ejus tantùm præparatio fuit. Atqve id omne complectitur intensivè, qvod omnes omnium hominum cruciatus complexi essent extensivè, extensione tam longitudinis, qvam latitudinis.

11. Unam guttulam sanguinis sufficisse ad satisfaciendum pro nobis æterno Patri, phrasis Ecclesiæ & Patrum est, non scripturæ S.

12. Recte Origenes ad Celsi objectionem: Cur Christus, si Deus sit, tam multa sit passus, cum pauca ad redemptionem sufficissent? respondet: Non redimere nos tantum, sed & constantiæ & patientiæ exemplum nobis relinqvere debuisse Christum.

13. Non in valore satisfactionis, sed fide & applicatione peccantium culpa est, qvod multi pereant: satisfactione enim aliundè acceptâ non liberantur statim ipso jure omnes indifferenter res; sed oportet, ut λύτρον agnoscant.

14. Non tantum de curâ nostri ex potestate acceptâ explicari potest, & debet intercessio Christi, sed vera etiam & propria pro nobis est in cœlo: vi enim meriti ac satisfactionis à se præstitæ apud Patrem cœlestem pro nobis verè intercedit.

DISPUTATIO XXII.

DE STATIBUS CHRISTI, EXINANITIONE ET EXALTATIONE.

1. Duo non plures sunt Christi status, exaltatio nempe & exinanitio

nitio, qvorum hic in communicatæ Majestatis divinæ verâ & reali, voluntariâ tamen, & temporariâ abdicatione consistens, âqve primo conceptionis momento ad ultimum mortis momentum, i. usqve ad tempus sepulturæ inclusivè, sivè usqve ad vivificationem & reunitionem animæ & corporis in sepulchro durans.

2. Alio respectu Christus servus patris, alio ejusdem Filius dicitur.

3. Sudor sanguineus Christi ad radices montis oliveti pro nobis largissimè profusus verè talis fuit, ast non naturalis; sed supernaturalis, & miraculosus.

4. Christus morte suâ regnum diabolorum destruens imperium in eos exercuit, non meritoriè demum acqvisivit, neqve subjectus fuit morti naturaliter, sed sponte eam subijt.

5. Ut Christum verè mortuum defendimus; sic inculcamus, animam Christi mortui, etiam qvoad distinctum locum s. πῦ, â suo corpore in triduo mortis verè separatam fuisse.

6. Ex dissolutione verò animæ à corpore non est inferenda duarum naturarum in Christo dissolutio. Licet enim unio naturalis inter animam & corpus disrupta sit; unio tamen Personalis inter λόγον & naturam assumptam intercedens, non fuit soluta, sed mansit Divina natura in Christo verè cum animâ, qvæ tum erat in cœlo, & verè cum Corpore in sepulchro unita.

7. Ita asserenda est mortis Christi veritas, ut non negetur naturæ ejus humanæ integritas. Christus θεάνθρωπος E. non tantùm ante mortem, & post mortem, sed etiam in ipsa triduanâ morte, verus, essentialiter perfectus & maximè eminenti modo dictus homo fuit & permansit, secundum S. Scripturæ sensum.

8. In Exaltatione non data est Christo nova potentia, virtus aut Majestas, qvam antea non habuit, sed collata tantùm ei fuit plena facultas administrandi ejus regni, qvod per ipsam unionem acceperat.

9. Christus homo suscitavit se ipsum ex mortuis, virtute divinâ, unione sibi communicata.

10. Nihil sanguinis Christi unquam computruit, aut corrumpi potuit.

11. Verè descendit ad inferos descensu non Metaphorico s. figurato; sed reali ac Triumphali.

12. Christus corpore suo glorificato per clausum sepulchri ostium, clausasque ἀναῳγείς januas miraculosè penetravit

13. Non tantùm corpore sursum elevato ascendit in cœlum beatorum, sed & ascendit super omnes cœlos, adeo ut terminus ascensionis stricte sic dictæ solum qvidem sit coelum beatorum, terminus verò a censionis laxè sic dictæ sit ipsum cœlum Majestaticum.

14. Sedet ad dextram Dei non secundùm utramqve, sed tantùm secundùm H. naturam.

DISPUTATIO. XXIII.

DE CONVERSIONE ET POENITENTIA.

1. DAri posse conversionem & Pœnitentiam salutarem ex solo naturæ lumine, qvod Deum non tantùm ut offensum, sed & placabilem menti humanæ offerat, derivandam, citra fidem in Christum, vanum *Naturalistarum* Commentum est.

2. Homo qvamvis per suam malitiam â DEO se avertat, est tamen ἐκ τῶν ἀδυνάτων, ut denuo ad Deum salutariter se convertat, nisi Deus virium defectum gratiâ suâ suppleat, novasqve vires redeundi ad saniorem mentem, & credendi in Christũ misericorditer largiatur.

3. Subjectum, qvod convertitur, est homo, in peccata prolapsus, adeoqve ineptus ad spiritualia cognoscenda, vel amplectenda, sed qvi gratiæ divinæ obicem non ponit.

4. Per gratiam convertentem, verbo audito & lecto inditam, inclinatur hominis intellectus & voluntas non qvidem per Physicam & irresistibilem prædeterminationem; sed partim moraliter per imperium, exhortationem, correptionem, svasionem, partim supernaturaliter, modo inexplicabili.

5. Qvam gratiam inhabitantem homini ex justo judicio Deus subtrahit, gratiâ tamen convertente, & revocante eidem perpetuo assistit.

6. Placuit qvandoqve DEO, pro liberrimâ voluntatis œconomiâ in certo individuo, ad peculiare munus destinato, vel ad divitias gratiæ in eo demonstrandas, vel ob qvamcunqve causam aliam nobis incognitam, in conversione modum qvendam extraordinarium usurpare, utrum autem ille irresistibilis plane fuerit, aut resistibilis, disqviritur inter Theologos, posteriori subscribimus.

7. Pœnitentia Conversionem, transitivè sumtam, subseqvitur, qvæ conversio est, sed intransitive accepta, cum sit actio immanens homini viribus gratiæ jam instructo.

8. Promissio Dei apud Ezechielem de peccatore in gratiam recipiendo

endo non ad unam gentem aut ætatem, sed omnes omnino homines nec ad leviora tantùm, sed maxime ad graviora peccata pertinet.

9. Pœnitentia versatur inter duos terminos, qvorum unus est à qvo sc. vita male acta, unde oritur dolor & contritio, alter est ad quem sc. Deus, ad cujus gratiam per fidem patet aditus.

10. Etiam qvi post agnitam veritatem in habitualia peccata prolapsus est, veniam consequi potest, & actu consequitur, si de peccatis iis doleat & seriò convertatur.

11. Actiones pœnitentis exteriores non possunt vel pro verâ vel pro qvasi materiâ aut sensibili elemento Sacramenti venditari.

12. Privata peccatorum confessio coram Ecclesiæ ministro jure retinetur in nostris Ecclesiis, non sub conditione necessitatis, sed ut ritus perutilis. Et non est necesse ad remissionem peccatorum impetrandam, ut eorum omnium, qvorum meminisse potest pœnitens, sacerdoti distincta fiat confessio.

13. Qvod confessionario detecta scelera semper & omni casu debeant plane clam haberi, scriptura non docet.

13. Absolutio Ministri qvoad sensum semper est conditionata.

14. Pœnitentia anteactæ vitæ etiam in extremis, ubi fructuum bonorum tempus nullum suppetit, salutaris est vi meriti Christi. Pœnitentia tamen sera, rarò vera est.

DISPUTATIO XXIV.

DE JUSTIFICATIONE.

1. Justificationis vocabulo forensem & judicialem sensum inesse, ac idem denotare, qvod accusatum in judicio absolvere, eumqve justum pronunciare, asserimus.

2. Vox Gratiæ in hoc articulo usitatissima denotat misericordiam Dei, sive affectum benevolum liberandi homines â peccato, & justitiam dandi.

3. Fidem in hâc materia accipimus Theologicè & propriè, non Ethicè, non μετωνυμικῶς pro objecto fidei, aut pro fidei externa professione. Et licet notitiam articulorum doctrinæ Christianæ, & assensum, qvo amplectimur doctrinam divinitus traditam, fidei nomine etiam intelligamus; hic tamen, ubi de justificatione hominis peccatoris coram Deo per fidem solam agitur, fiduciam, qvâ amplectimur & apprehendimus divinam illam gratiam, sive misericordiam à Christo nobis partam, & in prædicatione Evangelicæ promissi-

missionis, & administratione Sacramentorum oblatam, denotat asserimus.

4. Causæ justificationis secundúm Orthodoxorum assertionem (1.) Efficiens est Deus Triunus (2.) impulsiva ejusdem gratia, misericordia, dilectio, gratuita bonitas & φιλανθρωπία (3) meritoria, Christi obedientia activa & passiva (4.) instrumentalis offerens, verbum Evangelii & Sacramenta, apprehendens, fides (5.) Materialis sive subjectum est homo peccator (6.) Formalis, remissio peccatorum & imputatio justitiæ Christi (7.) Finalis *respectu Dei*, declaratio divinæ justitiæ & laus glorioſæ gratiæ. *Respectu nostri*, hominum salus & vita æterna.

5. Justificatio fidei non est in N.T. demum apertè propositum beneficium. Ac distinctio, *Coccejanorum*, inter remissionem & transmissionem peccatorum, qvorum hæc, non vero illa in V.T. habuit locum, vana est.

6. Non per imitationem, sed per imputationem justitiæ Christi justificamur.

7. Nullum hominis meritum, neq; ipsa fides tanquam virtus nostra sive de congruo, sive de condigno ad justificationem nostram concurrit. Solâ tamen fide tanqvam unico medio gratiæ divinæ apprehensivo justificamur.

8. Impium est cum Antinomis recentioribus dicere: Nos non magis peccatores esse, qvam Christum, qvi peccatum pro nobis factus æq; ac Nos peccator sit; ita nostra peccata ipso actu in Christum translata esse, ut Nos amplius peccatores non simus; electum hominē qvamvis adulterum, furem, idololatram, sed potius id de Christo affirmandum; nullum unqvam in terris tantum transgressorem fuisse qvantus fuerit ipse Christus. Scandalosa & propositio est: Deum in fidelibus nulla videre peccata. Vocem esse Spiritus mendacis, qvi dicat fidelibus, habere eos peccata conscientiam vastantia, & qvæ ipsis incumbant, velut onus gravius, qvam qvod portari qveat, ac Davidem dum id de se qverebatur, non esse ex vero locutum.

9. Non forma & anima fidei justificantis est charitas & B.O. exercitium. Interim fides vera â dilectione separari neqvit.

10. Homo in hac vitâ habere potest certitudinem fidei de sua justitiâ, sive peccatorum remissione & DEI gratiâ.

11. Eqvi-

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn742254593/phys_0038
DFG

11. Equidem sanctificatio suos habet gradus, incrementa, & decrementa, non modo in diversis sed in eodem homine; Ast justificatio, quæ in sola remissione peccatorum propter Christum, & imputatâ ejus justitia consistit, nullam inæqvalitatem admittit.

DISPUTATIO. XXV.

DE UNIONE CREDENTIUM MYSTICA CUM DEO. ET DE RENOVATIONE.

EST hæc humani generis gloria quàm maxima, cum Deo unà vivere, qui & ipse factus est, quod nos esse voluit, & nos divinæ participes naturæ reddidit Duplex est, quam sic admiramur divinæ κοινωνίας unio, altera personalis, quæ secundum Theologorum phrasin facta est ad naturam, de quâ supra. Altera, hujus disputationis est, qvam Mysticam vocamus, quæ facta est ad personas nostras, & est Dei atqve Christi in credentibus habitatio, atqve arctissima cum illis conjunctio. Qvam specificâ vocis significatione mysticam vocamus, non qvod præ cæteris abditos recessus habeat, sed qvod aliud commodius nomen, qvo exprimatur, non adsit.

2. Magna est Analogia, & multiplex convenientia unionis Personalis & mysticæ (1.) ratione Extremorum, qvod & hic & istic concurrant Divina & humana naturæ; (2.) Unibilitatis illorum, qvæ utrobiqve plane eadem est, ab altera parte omnipotentiæ divinæ, ab altera parte nonnisi potentiæ obedientialis (3.) unitionis, cum utraqve peculiariter adscribatur operationi Sp. S. (4) termini, qvod utrinq; proveniat aliqvod unum, Ex personali unus mediator, unus Dominus, Ex Mystica unum corpus, unus Spiritus (5.) modi uniendi, qvatenus neutra verbalis tantum aut notionalis sive χατ' ἐνέργειαν, sed utraqve realis, utraqve ipsius Deitatis in habitationem dicens, naturæqve pariter & universalis præsentiæ ordinem excedens, (6) ratione illorum, qvæ unionem consequuntur. Ut enim ex unione Personali triplicis generis communicatio idiomatum fluit, ut Theologi nostri in loco de Christo pluribus demonstrant; ita & Eandem in mystica unione feliciter observant, Primum in personâ Christi vocamus ἀντίδοσιν l. ἰδιωμάτων, qvâ qvæ alterius naturæ propria sunt, de altera in concreto prædicantur. 1. Cor. 2, 8. Act. 3. 15. &c. Eadem suo modo observantur in mysticâ unione, propter qvam Christus conditionem fidelium sibi attribuit Act. 9. v. 4. Matth. 25. v. 35. & seqq. & Paulus sua fata Christo adscribit 2. Cor. 4. v. 10. Colos. 1. v. 24. Secun-

dum in Persona Christi vocatur Majestatis communicatio, per qvam H. N. vi unionis Personalis ornatur omnibus illis prærogativis, qvibus excellit divina, non per transfusionem subjectivam; sed per in confusam περιχώρησιν vid Joh. 6. v. 53 Matth. 9. v. 6. Cap. 28. v. 18. &c. Sic etiam μεταποιία qvædam in mysticâ unione locum habet vid. 1. Cor. 3. v. 17. Joh. 1. v. 16. Apoc. 1. v. 6. &c. Tertium communicationem operationum vocamus, qvâ â naturis profluunt, ut ad apotelesma commune producendum utraqve natura agat, qvod suum est, cum communicatione alterius, Rom. 8. v. 3. 1. Joh. 1. v. 7. ita & in communione Mystica observantur Apotelesmata ex communi qvâdam operatione redundantia, cum Christus vel Sp. S. pariter fidelibus, & per eos singulari ratione motus atqve effectus illos producit, qvos sine ejus gratiâ producere non possunt, unde eadem operatio, idemqve effectus utriqve ferantur accepta vid. Gal. 2. v. 20. Matth. 10. v. 20. 1. Cor. 15. v. 10.

3. Ingens inter utramqve autem relinqvitur discrimen (1) in Extremis nam ad constituendam unionem Personalem (α) â nobiliori parte concurrit Persona tantùm τῦ λόγυ Joh. 1. v. 14. ad mysticam v. cum Filio & ipse Pater, & Sp. S. Joh. 14. v. 23. 1. Cor. 6. v. 19. (β) ad unionem Personalem constituendam concurrit λόγος ut ἄσαρκος i. e. ratione D. tantùm N. Ad Mysticam v. N. T. qvatenus ἔνσαρκος, i. e. ratione naturæ utriusqve (γ) concurrit â parte seqviore in Personali unione natura H. una, singularis. In Mysticâ v. omnino plures; tot sunt uniones Mysticæ, qvot sunt individua, qvæ Deo uniuntur. (δ) concurrit in unione Personali natura ἀνυπόστατος, qvæ nempe in ἐνώσει τῦ λόγυ assumta est, inqve eâdem secum communicata subsistit; in mystica v. unione naturæ αὐθυπόστατοι, qvæ per se subsistentes totidem completæ & in unione istâ & citra eam Personæ sunt (II) ratione unitionis, notanda est differentia (a) qvod ante unionem personalem revera H. Christi N. præexistentiam nullam habuerit, sed, simul atqve esse cœpit, in Personam τῦ λόγυ assumta sit. In unione v. Mysticâ ante factam unitionem utrumqve extremum jam tum existat, homoqve sæpius bene adultus unionis ejus gratiam demum adipiscatur. (b) ratione mediorum, ad mysticam eadem reqviruntur, qvæ ad justificationem; at in unione personali nil horum locum habet

bet, ubi neqve est, qvi promereatur illam, neqve vehiculo aliqvo opus est vel medio, qvo insinuetur, (c) ratione iterabilitatis. Nam Personalis unio semel facta est, ut in æternum subsistat, neqve iteratione ullâ, qvâ renovetur indiget; mystica v. & amissibilis, & instaurari denuo potest ac solet. (III.) Ratione termini utriusqve unionis differentia maxima est, qvi utrobiqve aliqvid unum est, sed illic unum Personale, hic vero unum tantùm accidentale. Non enim qvemadmodum in unione Personali, Deus homo, & homo Deus dicitur, sic in unione Mysticâ non dicimur ipse DEUS, Christus vel Sp. S. sed templum DEI 1. Cor. 3. v. 16. membra Christi 1. Cor. 6. v. 15, &c. Templum Spiritus S. 1. Cor. 6. v. 19. (IV) ratione modi uniendi, prima communicationem hypostaseos ponit, altera, qvæ ad fideles pertinet, approximationem tantùm substantialem atqve gratiosam: adeoqve nonnisi parastatica est. Secunda est ratione ἀνεχωρήτως, qvod Personalis unio omnino adæqvata sit atqve mutua; Mystica v. inadæqvata, suisqve certis limitibus circumscripta, Deus fidelibus, qvocunqve pergunt, præsens est, non verò fideles ubiqve Deo. Tertia ratione mobilitatis graduum, qvod unio personalis non recipiat magis & minus, mystica v. recipiat. Præcipuum augmentum ejus cum Deo habebitur in statu gloriæ post hanc vitam, (V) Ratione effectus, differentia maxima datur. (1) circa explicationem propositionum communicativarum, qvæ in unione Personali sensu proprio accipiuntur, vi perichoresis naturarum; in mystica v. metonymico & causali (2) circa communicationē ipsam, qvæ in mysticâ unione suâ mensurâ, suisqve terminis circumscripta est, neqve ut in Personali fit, ad omnia omnino attributa, ipsasqve ἐξουσίας divinas, ulla ratione extenditur. Deus filio dat Spiritum non ad mensuram, nobis verò ille ad determinatos tantùm effectus concessus est. (3) unio Personalis basis est omnis meriti omnisqve spei & salutis nostræ, mystica exinde pendet, ut peculiare acqvisitum beneficium. Personalis procurat nostri justificationem, mystica ipsâ justificatione est posterior &c.

4. Malè Qvakeri, ex Joh. 2. v. 19. probare conantur, Christum in omnibus hominibus esse, qvi in hunc mundum nascuntur, qvem propterea lucis Veræ, atqve internæ subinde nomine prædicant, ad qvod qvi attendat, virtutem ejus evidentiorem in se sentiat, ut citra aliam opem Deum agnoscat sanctèqve & piè vivat.

5. Nullo modo illorum studia laudare possumus, qvi ejusmodi

propositiones in unionem mysticam invehere laborant, ut homo se Christum vocet ad instar propositionis Personalis.

6. Majores nostri jam Articul. III. F C, no. 6. sub verbis: *quod non Deus ipse, sed dona Dei duntaxat in credentibus habitent*, rejecerunt eorum sententiam, qvi putant: Cum Deus vi Præsentiæ universalis, à nemine nostrum ullâ, vel minimâ distantiâ absit; In qvo vivimus, movemur & sumus, fieri non posse ut aliâ novâ præsentia ad fideles accedat nisi gratiæ & virtutis.

7. Renovatio nobis dicitur illa mutatio, qva homini, vetustate carnis & peccati corrupto, novæ vires conferuntur; qvibus deinceps tanqvam novus homo, carnis concupiscentiis resistere, & sanctè vivere possit.

8. Renovatio ad justificationem se habet, ut Effectus ad Causam, seqviturqve hanc non temporis sed naturæ ordine.

9. Concedimus qvidem justificatis & renatis omnino contendendum esse ad veram perfectionem; interim negamus, qvenqvam in hac carnis & vitæ imbecillitate perfectionem conseqvi, anteqvam à corpore hujus mortis liberetur. Hinc sanctificatio nostra in hac vita est imperfecta.

10. Renovatur, qvi se ab omni proæretico peccato liberum esse putat, eidem obnoxius est. Qvæ falsa opinio, cum obrepere homini facile possit, periculosum, est peccatorum confessioni ob blandam hanc & fallacem persuasionem sese subtrahere.

DISPUTATIO. XXVI.

DE LEGE

1. Lex debet præcedere Evangelium, tum in ordine docendi, tum in seriis exercitiis pietatis: Ac haud postremum sub N. T. habet locum.

2. Lex Christi non est lege Mosaicâ perfectior, nec vova nec præstantiora præcepta habet. Non venit Christus, ut esset novus legis lator, sed ut esset legis impletor.

3. Lex divina est moralis, Ceremonialis, & forensis, illa perpetua, obligans omnes omnino homines vel ad perfectissimam obedientiam, vel ad pœnam. Ceremonialis umbra fuit futurorum bonorum abolita, qvæ finem suum assecuta est in Christo. Forensis accommodata ad Rempublicam Judæorum; in qva, qvod morale est,

potest

potest etiam accommodari nostro foro, non qvia Mosaicum, sed qvia naturale.

4. Impia illa & profana nonnullorum opinio, qvod Deus ineptos rudesque gentilium ritus in leges suas cooptaverit, ut eò facilius Israelitæ & gentiles ad veriorem religionem adducerentur, nullatenus probanda est.

5. Dictum antiquis, cui se Christus opponit, non est dictum Legis Mosaicæ.

6. Partitio Decalogi, quâ primæ tabulæ tria, secundæ septem, adaptantur præcepta, non est rejicienda.

7. Regula & mensura obedientiæ in præceptis affirmativis est: Diliges ex toto corde: in negativis; non concupisces.

8. Increduli legem observare non possunt, tametsi possunt externam disciplinam præstare, qvia scriptura appellat justititiam qvandam carnis Hebr. IX, 10. A. Renatis verò dicitur lex impleri duobus modis (1.) Fide & imputatione (2) inchoatione s. novâ obedientia

9. Lex moralis abrogata non est; sed in V.N. Testamento eadem semper manet.

10. Legis perfecta impletio requirit triplicem totalitatem (1) totalitatem *objecti, Dei & proximi* (2.) totalitatem *graduum* ex parte diligentis, ut dilectio procedat *ex toto corde, toto animâ, ex tota mente, ex omnibus viribus* (3.) totalitatem *temporis*, ut fiat perpetuò & indesinenter, qvam nemo post lapsum viribus naturæ vel gratiæ in hac vita præstare potest.

11. Qvod impossibile autem erat Legi, eò quod infirmaretur per carnem, præstitit Deus misso filio suo. Rom. VIII. v. 3, 4.

12. Comminationes legis sunt intelligendæ cum exceptione pœnitentiæ & conversionis, qvâ pœnæ æternæ tolluntur, temporales mitigantur: Promissiones legales semper intelligendæ sunt cum exceptione crucis & castigationis. Præcipuæ autem pœnæ impiorum, & præcipua præmia renatorum differuntur in futuram vitam.

DISPUTATIO. XXVII.

DE EVANGELIO

1. EVangelium vel capitur communiter pro eo, qvod vivâ voce docuerunt, & literarum monumentis consignarunt Christus & Apostoli, qvomodo complectitur & legem ejusque interpretationem

onem de gratuitâ peccatorum remissione : vel capitur strictè pro doctrinâ de gratuitâ Peecatorum remissione & donatione vitæ æternæ, sic Legi opponitur.

2. Genuina & propria Evangelii doctrina consistit in gratuitâ promissione remissionis peccatorum, justitiæ & vitæ æternæ propter Christum in V.T. promissum / in N. autem exhibitum, qvi pro peccatis nostris in arâ crucis satisfecit, ac perfectam justitiam nobis promeruit, quam per fidem nobis donat & applicat. Sic Evangelium non est concio pœnitentiæ, sed gratuiti favoris Dei per Christum parti.

3. Non Συνάϊσιον Evangelii est Filius Dei, sed una cum patre & Sp. S. κύριον ἄϊσιον Evangelicæ Revelationis.

4. Passio Christi, ut redemptionis est & gratiæ speculum, ad Evangelium pertinet; ut est speculum iræ & severitatis divinæ, est concio legis.

5. Falsò dicitur, Deum ante Christum natum exhibuisse se tantum ut Deum, non ut Patrem. Item Evangelium qvoad substantiam, qvod hodiè in toto mundo, etiam in V.T. & qvidem â primis lapsi generis humani temporibus viguit & promulgatum est.

6. Manifestatio gratiæ in adventu Christi facta, est, non simpliciter nova, sed illustrior tum exhibitione ejus, qvi gratiæ fundamentum est, tum publico per omnes gentes præconio.

7. Nec sperare, nec adpisci poterant homines vitam æternam nisi promissam.

8. Promissiones Evangelicæ sunt gratuitæ, quia promittunt gratiam non propter ullam nostram dignitatem, aut dispositionem in nobis, nec propter ullum nostrum opus aut meritum; sed per & propter Christum fide apprehensum.

9. Conditio Fidei, qvam Evangelicæ promissiones reqvirunt, nec gratuitò, nec universalitati quicqvam derogat.

10. Superstitiosum & justâ reprehensione dignum, qvod literarum characteribus, historiam Evangelicam continentibus, mirifica qvædam vis alexicaca fugandi Dæmones, prohibendi fulmina, & sanandi morbos &c. præter imo contra legitimum Evangelii usum divinitus constitutum, tribuatur.

11 Verus Evangelicæ doctrinæ usus is est, ut (1.) immensam Dei misericordiam in missione Filii agnoscamus (2.) in omnibus tentationibus, præsertim horâ mortis firmam consolationem habeamus

(3.)

(3.) Verâ pietate per omnem vitæ cursum gratos nos Deo exhibeamus. *Tota vita serviat Ei, qui per totam vitam pro te servire voluit.*

12 Pericopæ Evangelicæ in usum fermè universalem, & longævum deductæ non sine offensione mutari possunt, & utiliter retinentur.

DISPUTATIO XXVIII.

DE SACRAMENTIS IN GENERE

1. NOmine Sacramenti utimur, licet id ipsum in scripturâ non occurrat. Res enim, eo intellecta, in ipsa est, itaqve ejus symbolum & notam convenientem minimè fugimus.

2. In usu Ecclesiastico sacramenti vocabulum tripliciter potissimum usurpatur (1.) generatim pro re arcanâ & secretâ (2) speciatim, qvando hâc voce denotantur signa, qvibus Deus sancit hominibus certitudinem promissionum suarum, sivè ea exhibita sint in naturâ, ut iris in nubibus, sive supra eam in miraculis, ut sol retrogradus & alia, (3) specialissimè verò qvando eo vocabulo significatur actio S. divinitus instituta, in qva per visibile elementum, DEI verbo expressè mandatum, gratia invisibilis, peccatorum remissio, salus & vita æterna offertur, confirmatur & obsignatur. Ex his tribus, in hoc articulo postremam tantùm agnoscimus.

3. Ad qvodvis Sacramentum V. & N. T. duo reqviruntur. Elementum & verbum. Elementum sit visibile, verbum verò sit mandati & promissionis Mandati qvod vel in V. T. & usq; ad Christum exhibitum, vel in N. T. usq; ad consumationem seculi observandum, præscribat ipsum elementum ejusq; administrandi ritum Promissio sit annexa Elemento, eoq; velut vestita, cùm de re signatâ, tùm de fructu & effectu.

4. Sacramenta V T. etiam efficacia media gratiæ erant, qvæ fidem excitabant, & obsignabant.

5. Efficiens causa Sacramentorum Deus est, non tamen exclusâ H. N. Christi (qvoad Sacramenta N. T.) A. Deo T. O. M. dependet omnis eorum dignitas, virtus, & efficacia. Ministri Ecclesiæ sacramentum dispensantes, sunt causæ instrumentales.

6. Generalem aptitudinem validè administrandi sacramenta qvilibet Christianus habet, etsi non pariter specialem potestatem, ut legitimè ad ministret, nisi qvi ad ministerium S. ritè vocatus, atqve inauguratus est. Intentio animi Ministri interna nec specialis nec generalis ad sacramenti perfectionem pertinet, nec valor actuum ministerii Ecclesiastici â pietate ministri pendet.

7. Ma-

7. Materia Sacramenti est certa res, divinam vocationem habens, peculiari verbo instituta & mandata, quæ res unicuiqve Sacramento propria, ex verbis institutionis illius judicanda est, ut nihil in eis mutari possit.

8. Forma Sacramenti est actio circa rem Sacramenti propriam hoc est administratio illius, & dispensatio, verbis institutionis expressa & mandata.

9 Finis sacramenti est (1.) oblatio & exhibitio promissionis gratiæ (2.) Ejusdem obsignatio & conformatio.

10. Non sacramentum, sed fides sacramenti justificat.

11. Duo tantum modo fuerunt sacramenta V. T. propriè ita dicta & totidem N. T. sunt sacramenta. Fides primum excitatur Baptismo, alitur deinde & confirmatur Eucharistiâ.

DISPUTATIO XXIX.

DE DUOBUS V. T. SACRAMENTIS CIRCUMCISIONE, ET AGNO PASCHALI.

1. IN propriâ institutionis sede Genes. XVII. v. 14. Circumcisio vocatur *fœdus*, *pactum*: quia sc. circumcisio non externam solùm pelliculæ amputationem, sed etiam internam cordis purificationem, & obligationem cum Deo complectitur. Et cum circumcisio externa fuit medium, atque organon receptionis in fœdus: dicitur etiam *signum fœderis* quia stigma, ex circumcisione in carne relictum, fuit & signum, & sigillum divini fœderis.

2. Circumcisio dicitur esse Joh. VII. v. 22 ἐκ τῶν πατέρων, non qvod sit πατρικὴ quædam παράδοσις, præter, vel contra Dei mandatum introducta, sed quia ante Mosem fuit instituta, & â patribus ex Dei mandato usurpata.

3. Non Ægyptii primi fuerunt circumcisi, nec datur duplex circumcisio Abrahamitica & Mosaica.

4. Ordinariè initio Patriarchæ, & post constitutam Politiam Mosaicam sacerdotium Leviticum administravit circumcisionem: Extraordinariè & in casu summæ necessitatis etiam ex traditionibus Judæorum aptus fuit ad circumcidendum servus ac mulier. Ex quo generalis regula extruitur, qvod Sacramentum initiationis in extremo necessitatis casu, piè administrari possit ab aliis Ecclesiæ membris, ubi ordinarius Minister haberi non potest.

5 Eâ parte convenienter susceperunt infantuli regenerationis Sacramentum, unde sortiti erant generationis initium.

6. Ob-

6. Objectum circumcisionis fuerunt Masculi Israelitici. Proselyti justitiæ & omnia sacra Judaica agnoscebant, & ritus suscipiebant, non autem Proselyti Portæ s. domicilii.

7. Non absurdè statuitur pars invisibilis & Cœlestis hujus Sacramenti V T sanguis Christi per sanguinem humanum, qvem præputium sudavit, recisum, præfiguratus.

8. Sicut sanguis Christi sistit sanguinem animalium in sacrificiis V. T mactatorum; ita etiam sistit sanguinem in circumcisione ab hominibus profundendum.

9. πάσχα non à πάσχω ut qvidam ex Patribus volunt, qvos reprehendit Nazianz Orat. 2. de Pasch. sed à פסח (transitus, transitio) deducitur, qvia nocte illâ proximè institutionem Agni Paschalis secutâ, Angelus Domini respectu regni Ægyptiaci transivit per omnes ejus angelos respectu a. ædium Israelitarum transilivit, vel præterivit.

10. Materia in hoc Sacramento terrena, erat Agnus integer & perfectus, masculus ætate, tenellus, ex communi grege desumtus. Cœlestis erat Christus, qvâ pro nobis mactandus & immolandus secundum humanitatem a, deoqve ejus caro & sanguis carne & sanguine agni Typici præfigurata.

11. Forma hujus Sacramenti absolvitur toto complexu actionum Sacramentalium Exod. XII. v. 5. & seqq. expressarum.

12. Admissi ad communionem hujus Sacramenti Israelitæ omnes tam fœminæ, qvàm mares. Proselyti non nisi perceptâ prius circumcisione. De infantibus Israelitarum movetur qvæstio, an & illi ante annos discretionis admissi, qvod videtur negandum.

13. Eo fine instituit Deus agni Paschalis ritum, ut esset ordinarium V. T. Sacramentum alterum, memoriale præteriti & figura futuri ad fidem Israelitarum confirmandam, & obsignandam.

DISPUTATIO XXX.

DE BAPTISMO

1. Baptismus non est geminus, internus unus, alter externus, sed tantùm unus, in qvo unâ ac indivisâ actione SS Trinitas ceu causa principalis, & minister Ecclesiæ ceu Causa instrumentalis, mediante exteriore lavacro aqvæ, infantibus omnibus, & adultis, operatoni Spiritus S. non resistentibus, vi institutionis divinæ gratiam dispensat ac salutem.

2. Baptismum qvando nobis necessarium esse asserimus, non modo

ad mandatum, qvo ille nobis traditus & commendatus est, & ad ordinem divinitus institutum, qvem nos observare necesse est, sed etiam ad indigentiam & necessitatem nostram, qvæ est corruptio nostra, & ex hâc abalienatio à gratiâ & fœdere DEI, respicimus.

3. Baptismi autem necessitas non eò usqve extenditur, ut infantes Christianorum omnes, qvi ante baptismum ex hâc vitâ discedunt, æternâ salute excludi statuendum sit.

4. Baptismus Johannis & specie & virtute idem fuit cum Baptismo Christi. Nec abrogatus Johannis, nec mutatus Apostolorum baptismus est post resurrectionem Christi.

5. Baptismus in casu necessitatis à Laico Christiano, muliere etiam administratus, verus est, & validus.

6. Hæreticorum baptismus, qvi substantialia Baptismi impugnant, vel Mysterium Trinitatis negant, nec in Patris, Filii, ac Spiritus S. nomine baptismum administrant, non est verus & efficax censendus; ideoqve baptizati ab illis, si ad veræ Ecclesiæ gremium confugiant, omnino baptizandi sunt, cùm verum baptismum nondum acceperint.

7. Materiam Baptismi s. externum baptismi elementum dicimus esse aqvam. Nulli hominum licet hoc externum Elementum mutare, atqve aliud qviddam substituere.

8. Qvod concernit rem Cœlestem internam & invisibilem, affirmamus, præeunte S. Scripturâ, cum Theologis nostris *Tarnovio*, *Affelmanno*, *Calovio*, &c. esse SS. Trinitatem, in qva nec Christus θεάνθρωπος, nec sanguis ejus excluditur.

9. Veritati Baptismatis nihil decedit, sive aspergatur, sive immergatur baptizandus, idq; unà aut tribus vicibus: Cùm de alterutro non extet expressum Dei mandatum, & verbum βαπτίζειν utrumq; significet.

10. Dissentimus ab illis, qvi sufficere putant ad verum baptismum invocationem sive nominationem unius personæ divinæ tantùm, ac præsertim Christi: in qva opinione olim hæserunt ex veteribus *Ambrosius*, *Beda*, *Bernhardus*, *Hugo de S. Victore* &c. Multò magis ab iis, qvi baptizabant vel in nomine trium Ἀνάρχων: vel in nomine ignoti Patris, in veritate Matris omnium, & in nomine descendentis Jesu, ut *Gnostici*: vel in nomine Patris per Filium in Spiritu S. ut Ariani: vel in Domini mortem, ut *Eunomiani*. Qvos omnes tanqvam substantialia baptism. corrumpentes, hæreticos esse cum Ecclesiâ verâ statuimus.

11. Ea

11. Ea est baptismi efficacia, ut per illum regenêratio peccatorumq; remissio nobis obtingat.

12. Infantes baptizati fidem habent actualem, etsi nec externis nec supra se ipsam reflexis, internis tamen, & directis actibus operosam, Non credunt fide alienâ vel Parentum, vel Patrinorum; sed sua â fide adultorum essentialiter non diversâ.

13. Gratia baptismalis etiam post baptismum peccanti, & verâ pœnitentiâ ad DEUM revertenti prodest.

14. Exorcismus noster utut ritus sit adiaphorus tantùm, & significativus, haud tamen, ubi obtinuit, temere omittendus, multò minus in gratiam Adversariorum, ut res per se mala ac impia abrogandus est.

DISPUTATIO XXXI.

DE SACRA DOMINI COENA.

1. VErba institutionis: *Edite hoc est corpus meum, Bibite hic est sanguis meus*, non tropice, sed propriè & secundùm literam accipienda sunt.

2. Verum & naturale Christi corpus verus item & naturalis Christi sanguis ore corporis accipiuntur, adeoqve corpus propriè, mediante pane, comeditur, sanguis propriè, mediante vino, bibitur.

3. Consecrationis Eucharisticæ efficacia non inhæret ulli pronunciationi, aut characteri sacerdotis, sed unice pendet à Christi primâ institutione.

4. Panis & Vinum cum corpore & sanguine Christi unitur, non vero in corpus Christi mutatur vel convertitur. Et conjunctio corporis & sanguinis Christi non arguit eorum concomitantiam sacramentalem sub qvavis specie.

5. παράδοξον imo potius κακόδοξον illud: qvod corpus Domini sit in Eucharistiâ non solum dum sumitur, sed & permaneat dum servantur species illæ consecratæ ex cogitarunt Pontificii, ut abominandum illud idololatriæ figmen tum aliqvo probabilitatis fuco obductum tantò amabilius redderent, in oculis eorum, qvi scripturæ rudes ad qvævis sacrificulorum placita fide implicitâ ut vocant, complectenda parati esse coguntur.

6. Datur non ex liberate, sed necessitate Præcepti Laicis utraqve species Sacramenti in cœnâ Domini.

7. Ipsi qvoqve indigni non tantùm figuram corporis & sangui-

nis accipiunt, sed mediante Pane Eucharistico sacramentaliter corpus Christi manducant, mediante vino Eucharistico sacramentaliter sanguinem Christi bibunt. Credentes autem accipiunt ad salutem: indigni autem sive incredduli ad judicium.

8. Fractio panis Eucharistici in ipso distributionis actu non necessaria, sed indifferens, ne dum repræsentationis, ac significationis gratia vi institutionis observanda est.

9. Utrum in Eucharistiâ azymo, an fermentato sit utendum, Græcis ille, Latinis hic olim probatus fuit, in qvâ dissensione etiamnum hodie persistunt: Sacramentarii cum Græcis, nos cum Latinis sacimus, ita tamen, ut observationem hanc inter ἀδιάφορα habemus.

10. Solumne vinum loco alterius elementi, & symboli usurpandum, an ei aqva miscenda qværitur? illud, in nostris Ecclesiis observatur, hoc â Pontificiis defenditur.

11 S. Cœna & ordinario ritu in altari, & extraordinariè in privatis ædibus uni etiam convenienter administrari potest.

12 Missas autem solitarias, qvibus solus sacerdos coficiens communicat, probare non possumus.

13 Ad Qvæst. An privatus, sive sic dictus laicus, in loco privato, & extra templum, sive domi suæ, ubi ipse est pater Familias, sive alibi, ubi publici ministri copia haberi non potest, cœnam Domini alteri petenti licitè administrare qveat? Respond. cum *Luthero* Tom. 6. Jenens. fol. m. 339. & *Paulo Tarnovio* nostro Lib. 2. de Minist Eccles. C. 29. qvæstione 2 & 3. p. 1046. Negando. Communis omnibus fidelibus Eucharistiæ finis participationis, non administrationis jus facit.

14 Dulcis est consolatio, cùm nostra infirmitas Onere carnis gravata non possit transcendere cœlos cœlorum, qvod ipse Christus ad nos venit, & conjungit se nobis communicatione & participatione illius naturæ, qva Frater noster est & nos caro de carne ejus.

DISPUTATIO XXXII.

DE FIDE ET BONIS OPERIBUS.

1. Fides salvifica est puræ putæ gratiæ Dei regenerantis opus, ministerio verbi & Sacramentorum in homine, Spiritui S. malitiæ sum obicem non ponente, productum.

2. Fides justificans non solum notitia & assensus est, sed etiam fiducia

duci a sive fiducialis Misericordiæ Dei, & meriti Christi apprehensio, Obedientia Deo præstanda Fidei consequens est.

3. Disting. inter credere aliqvid, alicui, & in aliqvem; priora duo Christi, Adami integri & Angelorum sunt, non posterius. Christus fidem habuit non formaliter, sed eminenter.

4. Fides, Charitas & reliqvæ virtutes inter se sunt connexæ & individuæ, ut ex Jacobi II. v. 14. 2. Petr. I. v. 5. 6. colligitur, hinc fides non potest esse sola: & per B. O. vera fides, & viva agnoscitur & discernitur ab hypocrysi, & vana fidei simulatione.

5. Bona opera ea sunt & â nobis intelliguntur, qvæ placent Deo. Non autem alia opera placent DEO, qvàm qvæ sunt, sive in genere sive in specie fundata in verbo Dei, qvicqvid præter verbum Dei excogitatur, qva tale, nomine isto indignum est.

6. Mera columnia est Pontificiorum vociferantium, contemni à nobis, adeoqve etiam prohiberi & damnari Studium B. operum: Affirmamus enim omnes, qvod B. O. sint facienda, cum Deus illa seriò ab omnibus reqvirat & severè puniat, si omittantur.

7. Non potest à Renatis in hac mortalitate ullum opus proficisci tam perfectum ut nihil habeat vitii.

8. B. O. renatorum, qvamqvam Deo placeant, eo qvod â Personis Deo propter meritum fidei reconciliatis, & placentibus proficiscantur; tamen non habent respectum meriti proprie dicti ad vîtam æternam, sive essentialiter, sive accidentaliter consideratam.

9. B. O. non sunt ullo modo medium morale, hoc enim relationem habet causalem ad finem, & physicè qvidem est causa per accidens, moraliter verò causa per se. Medium Mathematicum, qvale est inter terminum à qvo & ad qvem, tribui B. O. potest, qvæ juxta Theologos nostros rectè dicuntur via regni, non autem causa regnandi.

10. Non B. O. Causa sine qva non, aut conditio ad salutem sunt dicenda. Causa enim sine qvâ non, qvanqvam aliis sit Causa æqvi vocè dicta, aliis tamen veram Causæ rationem habet, qva altercatione philosophica adhuc durante, qvam nulla spes est finire posse (sunt verba B. Mauritii in F. C. Exerçit. V. Thes. 14.) longe satius est abstinere in Theologia terminis philosophicis, interminabiles gignentibus lites & nunqvam finientibus qvæstiones.

11. Speciosa Gentilium opera Theologicè & coram tribunali Christi non sunt dicenda bona opera.

DISP.

DISPUTATIO XXXIII.

DE ECCLESIA, ET MINISTERIO ECCLESIASTICO

1. TEnetur qvisqve fidei ſocias, qvibuscum ad communia ſacra conveniat, adeoqve veram Eccleſiam inqvirere. Qvi rectè credit, novit qvidem, qvænam ſit vera Eccleſia in actu ſignato, nondum tamen qvænam illa ſit in actu exercito.

2. Eccleſia eſt nomen collectivum, ideoq; una Perſona non poteſt dici Eccleſia. Ac Nullus in terris eſt ejusmodi Vicarius Chriſti, qvi Eccleſiæ Catholicæ caput ſit viſibile.

3. Eccleſia, ſalva unitate ſua, diſtinguitur pro diverſo conſiderandi modo in viſibilem & inviſibilē. Tantùm enim abeſt, ut Nicodemitas ſive latitantes in papatu alibiq; fideles videre poſſimus, ut ne qvidem inter ipſos Orthodoxos ſciamus, qvinā ſint verè qvinā inſpecie fideles.

4. Eccleſia, in his terris non eſt perfectè ſancta, aut prorſus ſine omni labe. Tota Eccleſia viſibilis errare, & penitus deficere poteſt.

5. Calviniani, Pontificii &c. qvà tales, erroribus Pontificiis & Calvinianis adſtipulantes, qvatenus â noſtra Eccleſiâ diſcrepant, non pertinent ad Eccleſiæ communionem: fundamentum enim fidei evertunt, cui Eccleſia ſuperſtructa eſt. Et ſic non poſſunt, qvousqve opiniones ſuas retinent, in unam communionem myſticam nobiscum coire.

6. Eccleſia ut in ſtatú integritatis jam cœpit ita ſemper ac perpetuò durat usqve ad conſumationem ſeculi.

7. Inſtituto examine ad S. literas, puta verbi divini prædicatio, & legitima ſacramentorum adminiſtratio veræ & infallibiles notæ ſunt purioris Eccleſiæ. Nomen autem Catholicum antiqvitas, duratio diuturna, amplitudo, ſucceſſio Epiſcoporum, ſanctitas vitæ autorum Religionis, gloria Miraculorum, lumen Propheticum, confeſſio, & infelix exitus adverſariorum, felicitas temporalis Eccleſiæ &c. non ſunt ejusdem genuinæ, ac propriæ & infallibiles notæ, conjecturales ſalutari poſſunt.

8. Mali & hypocritæ in fideles, etſi ſint in Eccleſiâ vel Cœtu, in qvo eſt Eccleſiâ, non tamen ſunt de Eccleſiâ aut membra veræ Eccleſiæ. Et ſic hæretici, etſi in Eccleſiâ eſſe poſſint, ſi occulti ſint, nunqvam tamen ſunt de Eccleſia.

9. Lutheranam Eccleſiam Babelis infamiâ non notant, niſi qvi ipſi confundere omnia in eâdem allaborant.

10. Fana-

10. Fanatici sunt, qvi & hodie fingunt Novum seculum Spiritus S. in quo negant Ministerium externum necessarium esse.

11 Necesse est ut Ministri Ecclesiæ peculiari ratione ad officium suum vocentur. Vocatio charitatis in Ecclesiâ plantanda non extendi potest ad publicum docendi officium in Ecclesiâ plantatâ.

12. Ordinatio ad ministerium, ritus qvidem est Ecclesiasticus, non autem sacramentum propriè dictum. Ad vocationem autem & ordinationem requiritur consensus totius Ecclesiæ.

13. Etsi ordines & gradus certi ministrorum non tantùm utilitatis & decoris causa observandi in Ecclesiâ, sed & ex institutione divinâ distincti sint; non tamen ordines septem, qvi in Romana vigent Ecclesia, fundamentum habent in DEI verbo. Neq; Episcopi jure divino Presbyteris sunt majores, neq; ordinis potestate, neq; jurisdictione

14. Minister Ecclesiæ aliis bono exemplo præire debet, idcirco qvæ virtus in Auditoribus satis est, non sufficit ad Ecclesiæ ministrum, qvem non tantum faciendo sed & omittendo docere suos oportet. Vir exemplaris sit, & vivat vitam exemplarem.

15. Irregeniti Ministri qvoad donorum sanctificantium possessionem officinæ sunt Spiritus Sti. Hinc si minister regenitus proponendi exigua aut nulla habeat dona, irregenitus excellentia, cujus tamen impietas publicè nota non sit, plus ædificare hunc qvam illum non immerito creditur.

16. Non tantùm peritia fidei, sed etiam prudentia Ecclesiastica inesse debet Ministro Ecclesiæ, ut universalia ad singularia applicare, & Auditorum suorum actiones dirigere & judicare possit, qvatenus conscientiam lædunt.

17. Potestas Clavium cum Apostolis in Cœlum non resumta est, sed hodieq; in Ecclesiâ agnosci debet, qvam etiam exercent Ecclesiæ Ministri ministerialiter, & dependenter â Christo, & Christi Ecclesia. Et omnes actus Pastorales qva Pastorales sunt ministeriales, qvos Minister Ecclesiæ non suo nomine, sed Dei, Christi, & universalis Ecclesiæ Christi nomine exercet.

DISPUTATIO XXXIV.

DE MAGISTRATU POLITICO, & CONJUGIO.

1. PAtientia, Charitas & fiducia Christianorum, non sunt virtutes omnes jus vel armorũ, vel judiciorum implorandorum tollentes. Ac Magistratum, etiam talem, qvi jus gladii exercet, Christiano gerere licet.

2. Ma-

2. Magistratus imperium immediatè est âDEO, non â populo: est enim Magistratus vicarius DEI.

3. Magistratus etiam infidelis & Tyrannicus ordinatio DEI est, qvâ potestas supereminens est.

4. Magistratus Christianus non debet sibi in Ecclesiâ potestatem qvandam αὐτοκεφαλον τικλω, nec ea, qvæ sunt Ministerii propria, arrogare; Interim tantum abest, ut à curâ sacrorum & religionis excludendus sit, ut potius eadem ipsi demandata, vel inprimis incumbat. Ita & externam qvandam derectionem assumere potest, convocare Concilia, auditis sententiis edicta promulgare, & tam Clerum, qvàm Populum cogere ut officium faciat.

5. Nec bona Clericorum, nec ipsi Clerici jure divino â potestate seculari simpliciter exempti sunt.

6. Hæretici Capitali supplicio non sunt afficiendi. Nec debet Magistratus Christianus populum sibi parentem Carcere, mulctis, aliisve pœnis ad Religionem veram cogere.

7. Qvos in Rep: hæreticos leges fundamentales & pacta sanctè inita ferre jubent, eos violare nefas, nisi publicam rem turbent.

8. Conjugium status sacer est, divinitus institutus non per se reddens hominem carnalem, & ineptum ad divina, non tamen sacramentum propriè dictum est.

9. Consensus Parentum in librorum Matrimoniis ita est necessarius, ut sponsalia absqve illo celebrata irrita sint & nulla.

10 Circa matrimonia, in gradibus consanguinitatis aut affinitatis in Levitic. C. XVIII. prohibitis contracta, Ecclesia dispensare neqvit.

11. Cœlibatus & Polygamia successiva non obstant ministris Ecclesiæ de jure divino, neqve jus humanum perpetuæ continentiæ votum ministerio S. imponere potest.

12. Polygamia simultanea juri divino positivo contrariatur. Et cum relaxatio V. T. sublata, ac ratio ineundi conjungii ad primum illud Adami & Evæ divinitus institutum â Christo revocata est, hodie nemini Christianorum in Polygamia vivere licitum est.

13. Conjugis vinculũ per adulterium alterius Conjugum dissolvitur.

14. Impotentia ante nuptias contracta solvit matrimonium si tamen â spadone fuerit cum sciente & volente contractum & consumatum, non levia videntur argumenta, qvæ tolerandum esse svadent.

DISP.

DISPUTATIO XXXV.

DE MORTE, & RESURRECTIONE MORTUORUM

1. EX verbo divino constat, tres esse principales & primarias causas propter quas homo morti est obnoxius, prima est *diaboli seducentis malitia*, secunda *hominis delinquentis culpa*. Tertia *Dei vindicis ira*, quæ causæ certo ordine se invicem consequuntur.

2. Mors hominis in proprio significatu absolvitur dissolutione unionis naturalis, quæ inter animam & corpus intercedit.

3. Decretum Dei de vitæ termino non absolutum sed hypotheticum est, & quæ hinc oritur, necessitas, nulla, nisi consequentiæ est, cui cum contingentia rerum optimè convenit.

4. Non de necessitate salutis, sed de honestate solùm est sepultura, si haberi potest. Hinc in sacris *asini sepultura* irati Dei pœna. Rectè quoque Christiani ad exemplum Christi, Lazarum mortuum deflentis, defunctos amicos lugent.

5. Anima nobilissima illa hominis pars in morte non interit, sed immortalis perseverat. Immortalitas hæc animæ intrinseca est, utut à Deo destrui possit.

6. Viventibus animabus rectè & ipsi sancti vivere vel existere dicuntur, Mortui dicuntur *non esse* respectu terrenæ conversionis, non simpliciter.

7. Pontificii præter Cœlum & infernum tria animæ receptacula statuunt, quos *limbos inferni* appellant, sc. *Limbum Patrum* sub terra prope infernum constitutum, quo descenderint animæ sanctæ defunctorum in V. T. Secundum *Limbum infantum*, in quo infantes ante baptismum decedentes contineri, ubi pœnâ damni afficiantur absq; pœnâ sensus. Tertium *Limbum Purgatorii*, in quo animas eorum, qui cum peccatis venialibus vel ante actam pro mortalibus satisfactionem canonicam obierunt, pœnam damni simul & sensus sed temporalem sustinere affirmant. Verùm nos, quibus supra id, quod scriptũ est sentire, religio est, Limbos istos vana commenta hominũ censemu.

8. Duo ψυχοδοχεῖα supersunt, quæ sola S. scripturæ Auctoritatem ἀξιόπιστον habent: Alter locus *Beatorum* est, dictus in sacris cœlum, Regio viventium, domus ἀχειροποίητος, Patris in quâ Mansiones multæ, Civitas Permanens, superna Jerusalẽ &c. Locus alter damnatorũ est dictus in sacris infernus, tormentorũ locus, spirituũ Carcer. &c.

9. Animæ piorum à corporibus suis solutæ tempore inter mortem hominis, & extremum judicium intermedio, ἀναίσθητοι non sunt, nec lethargo, vel veterno correptæ altum stertunt, ut seculo superiori *Psychopannichytis* creditum est, sed illicò ad beatificam Dei visionem in cœlis admittuntur, ac plena & perfecta, qvamvis nondum consummatâ, beatitudine perfruntur; impiorum v. animæ separatæ statim post excessum è corpore abjiciuntur à facie Dei, & detruduntur in Statum tormentorum.

10. Non amittunt animæ demortuorum, earum rerum notitiam, qvam in hâc vita sibi comparaverant. Non tamen probabile est, novam eos rerum, qvæ in hoc orbe geruntur, scientiam acqvirere.

11. Animas defunctorum non perpetuò separatas esse mansuras, sed die extremo iterum suis corporibus conjungendas, fide tenemur.

12. Causa efficiens Resurrectionis unus & solus Deus est, habetq; resurrectio pro fundamento omnipotentem Dei voluntatem.

13. Ut bis Mortui extra Ordinem ad declarandam divinam potentiam, bis naturæ debitum solverunt. Ita & extra ordinem eorum animas in loco statuve tertio fuisse, & labe originali commaculatas mansisse, absurdum non est.

14. Aliud est resurgere aliud resurgere vel ad vitam vel ad mortem. Resurrectio communis est piis & Impiis, & nititur omnipotente DEI voluntate. Piorum Resurrectio ad vitam nititur immensâ DEI Misericordiâ, & merito Christi. Impiorum resurrectio ad mortem rigorosâ Dei justitiâ & impiorum impœnitentia, & incredulitate. Resurgent autem omnes homines, qvotqvot mortui sunt.

15. Corpus, qvod resurrecturum est, substantiâ idem non diversum est ab eo qvod moritur. Etiam apud Authropophagos qvemq; suo corpore resurgere absurdum non est.

16. Circa resurrectionem corporum, multa qværi solent; verba sunt *Seb. Benefield Angli Cap.* VI. §. 22. *Doctrin. Christi* qvædam Stultè, omnia inutiliter utrum corpus in resurrectione, si organizaretur, modo opposito, qvam sit modo, V. G. si haberet pedes in pectore, & manus ubi modo sunt pedes, possit ab animâ suâ iterum refici; utrum corpora resurgent in iisdem locis, in qvibus fuerunt sepulta? utrum humores, intestina, capilli & ungues resurgent? utrum Corpora, qvum resurrexerunt erunt calida, vel frigida? utrum resurgemus in eadem

ætate

ætate, staturâ, sexu virili in vitâ animali; qvibus enodandis ingenia curiosa, si mavis otiosa se valde torqvent, & fatigant, nos v. eorum, qvæ docta inscitia ignorantur, scientiam ἀπεχαφῆς nec affectamus, nec probamus.

15. Finis Resurrectionis est, ut homo coram tribunali Christi constituatur, & ratione vitæ, qvam in his terris egit, æterna reportet vel præmia, vel opprobria.

DISPUTATIO XXXVI. & ULTIMA.

DE EXTREMO JUDICIO, & CONSUMATIONE SECULI

1. JUstitia divina reqvirit, ut bonis bene, malis autem malè sit, contrarium v. in hac vitâ sæpe accidit, nec esse igitur est supersse novissimum & universale judicium in qvo impiis promerita supplicia, piis verò gratuita præmia sint reddenda. Regnũ Christi & est æternum ac perpetuum, uti q; ergo reqviritur, ut subditos regni sui ex morte resuscitatos in gloriam cœlestem transferat, contra vero hostes regni sui judicet & vindictam ab illis sumat.

2. Qvamvis Filius secunda Persona Trinitatis, visibiliter in natura assumtâ hoc judiciũ sit administraturus, utpote cui judicandi mundi potestas κατ' οἰκονομίαν peculiariter, & per singularem qvandam appropriationem assignatur; tamen non deneganda est ἀυτεξουσία κριτικὴ reliqvis divinitatis Personis, nec judicabit Filius, excluso Patre aut Spiritu S. sed judicandi partes omnibus tribus Personis suo modo, & ordine competunt.

3. Judicabunt & tum ingenere omnes sancti, tum in specie Apostoli, non potestatem judicandi αὐτοκατακριτὴν unà cum Christo exercendo, sed (1.) in capite suo (2) ut assessores summi judicis. (3.) approbantes calculo suo sententiam judicis (4) testificantes de bonis piorum operibus, (5.) fidei & pœnitentiæ exemplo. Apostoli & fideles ministri Ecclesiæ specialiter judicabunt per doctrinam â se prædicatam.

4. Objectum extremi judicii *Personale* erunt Angeli & homines, *Reale* erit cujusqve fides & incredulitas. Pii venient in judicium ratione comparationis, absolutionis, remunerationis; non verò in judicium ratione cognitionis peccatorum, & condemnationis. Conflagratio mundi autem non est objectum judicii, sed ejus consequens.

5. Qvantum temporis usqve ad extremum diem, & judicium supersit soli DEO notum.

6. Talis universalis judæorum Conversio, qvalem Chiliastæ & Pontific

ficii sperant ante consumationem seculi, expectanda non est. Ut enim *plenitudo gentium* Rom. XI v. 25. non notat singulas & universas gentes ac singula earum individua, sed ingentem numerum ex gentilium populo: sic etiam per omnem Israelem non significatur Universus populus judaicus, & omnia illius individua; sed insignis qvædam gentis judaicæ multitudo, qvalis autem, & qvanta adhuc sit futura & gentium ad sumtio, & judæorum conversio, unus solus hæc novit & unigenitus ejus, inqvit, *Origenes in comment. Rom.* XI.

7. Regnum Chiliasticum, qvod ante consumationem seculi tam subtiles, qvàm crassi Chiliastæ inculcant, neutiqvam admittit regnum Christi, qvippe qvod nec cum gratiæ, nec cum gloriæ regno consistere potest. Nescit & Scr. S. alium adventum Christi adhuc expectandum, qvàm qvi erit ad judicandum vivos & mortuos.

8. Postqvam sententia â Judice Christo fuerit lata, & Piis qvidem vita æterna, impiis damnatio æterna ad judicata, seqvetur statim mundi conflagratio & interitus. Destruentur Cœlum & terra non solùm qvoad qvalitates, sed & secundùm substantiam suam esse desinent. Vi supernaturali non naturali interiturus est mundus.

9. Non à perpetuæ destructionis effectu, sed ab extinctionis negatione, ignis infernalis æternus appellatur.

10 Restitutio omnium etiam ipsorum hominum, & Diabolorum damnatorum post plurimas æternitatum æternitates, scripturæ adversatur. Non ideo finè habituri sunt damnatorum cruciatus, qvia rationi nostræ crudele & Tyrannicum videtur, Deum longe optimum, benignissimumqve creaturas suas, qvantumvis rebelles, æternis ineffabilibusqve tormentis subjicere: qvia æqvè rationi nostræ crudele videtur, creaturas Dei qvantumvis peccantes, in innumeras æternitatum æternitates cruciari, qvod tamen de iisdem enunciari Apocal. XX. v. 10. in confesso est.

11. DEUM nos in alterâ vita oculis corporeis visuros esse, haud facile negari oportet.

12. Ratione essentiæ vita æterna spectata, consistit in visione beatificâ, cum amore DEI intuitivè cogniti ardentissimo, & gaudio ineffabili conjunctâ, & hac ratione vita æterna nullos admittet gradus. Ratione autem accidentalium perfectionum vita æterna admittit gradus.

13. Momentaneum est qvod delectat, æternum qvod cruciat, & cum, à momento dependeat æternitas, igitur seriò & studiosè cogitemus æternitatem. AMEN.

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn742254593/phys_0058
DFG

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn742254593/phys_0060
DFG

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn742254593/phys_0062
DFG

ætate, ſtaturâ, ſexu virili in vitâ animali; qvibus ingenia curioſa, ſi mavis otioſa ſe valde torqvent, & fatigarum, qvæ docta inſcitia ignorantur, ſcientiam ἀνεχαφ mus, nec probamus.

15. Finis Reſurrectionis eſt, ut homo coram chriſti conſtituatur, & ratione vitæ, qvam in his terris portet vel præmia, vel opprobria.

DISPUTATIO XXXVI. & ULTI

DE EXTREMO JUDICIO, & CONSUM SECULI

1. JUſtitia divina reqvirit, ut bonis bene, malis ontrarium v. in hac vitâ ſæpe accidit, nec eſſe igitur eſt ſſimum & univerſale judicium in qvo impiis promerita ſup ò gratuita præmia ſint reddenda. Regnũ Chriſti & eſt æternũ n, uti q; ergo reqviritur, ut ſubditos regni ſui ex morte reſ riam cœleſtem transferat, contra vero hoſtes regni ſui ju am ab illis ſumat.

2. Qvamvis Filius ſecunda Perſona Trinitatis, natura aſſumtâ hoc judiciũ ſit adminiſtraturus, utpote cui di poteſtas κατ' οἰκονομίαν peculiariter, & per ſingularem qv riationem aſſignatur; tamen non deneganda eſt ἀυτεξεσ qvis divinitatis Perſonis, nec judicabit Filius, excluſo Patr . ſed judicandi partes omnibus tribus Perſonis ſuo mod mpetunt.

3. Judicabunt & tum ingenere omnes ſancti, tu oſtoli, non poteſtatem judicandi αὐτοκεφαλικὴν unà cum C do, ſed (1.) in capite ſuo (2) ut aſſeſſores ſummi judicis. (3.) alculo ſuo ſententiam judicis (4) teſtificantes de bonis pie (5.) fidei & pœnitentiæ exemplo. Apoſtoli & fideles m ſpeciali- ter judicabunt per doctrinam â ſe prædicatam.

4. Objectum extremi judicii *Perſonale* erunt ines, *Reale* erit cujusqve fides & incredulitas. Pii venient i one comparationis, abſolutionis, remunerationis; non m ratione cognitionis peccatorum, & condemnationis. C ndi autem non eſt objectum judicii, ſed ejus conſeqvens.

5. Qvantum temporis usqve ad extremum d m ſuperſi ſoli DEO notum.

6. Talis univerſalis judæorum Converſio, q & Pon- tific